

Cena 1.50 din

Edinost

Demokracija je vlada ljudstva
po ljudstvu in za ljudstvo.

(Lincoln.)

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. čk. rač. 11.757 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Obdržite! Nič nazaj!

Kakor smo že napovedali, pošiljamo pravkar na ogled novim naslovnikom drugih pet zaporednih števil iz novega leta 1939 (št. 6-10), številko 7. od 18. februarja pa vsem prejemnikom lista s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavrzite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz roke v roke med prijatelji! Cenjene naročnike prosimo za sodelovanje. Zima je pravi čas za to.

Uprava »EDINOSTI«,
Maribor, Kopališka ulica 6.

Politični realizem

Malo je gesel in krilatice v današnjem času, ki bi jih tako pogosto in tako navdušeno klicali v svet kakor prav ti dve besedici. Kakor da je človeštvo šele danes prišlo do tistega edino zveličavnega vodila, ki bo odslej naprej usmerjalo politiko velikih in malih držav, velikih in malih narodov, predvsem pa politiko velikih in posebno malih politikov. Le redko kdo pa se vpraša, ali je vse to, kar včasih v zadregi za boljše ime, često pa zato, da zakrijejo pravo ozadje in prava gibalna snovanja, ki bi jih nraod obsodil, krstijo z istim imenom, kakor Masarykovo vseskozi revolucionarno in rodoljubno politiko. Prepričan sem, da bi tudi Masaryk te ljudi, ki danes odločajo v njegovi domovini pa tudi drugod po svetu zavrnili.

Politika, ki si upa pogledati dejstvom v oči in ki skuša po vestnem presojanju uravnati svoje bližnje cilje in svoje delo v skladu s temi dejstvi, je gotovo poštena in edino uspešna. Ta politika je pred leti pokazala češkemu narodu in pod Masarykovim vplivom tudi drugim slovanskim narodom njihov pravi obraz. Hladno in preiščeno je ugotovila tiste osnove, na katerih se da zgraditi nova stavba svobode in napredka. Ta politika je prinesla slovanskim narodom ob prevratu svobode in lastno državnost. Edino njej se imamo zahvaliti Slovani za vse, kar smo sploh dosegli.

Tudi danes se — kakor smo že rekli — govori mnogo o političnem realizmu. O političnem realizmu govorijo danes ministri, ki hodijo po evropskih prestolnicah se pogajati in posredovati za mir, o njem govorijo voditelji narodov na shodih — vsi imajo to besedo na ustih. Z vznešenimi besedami proglašajo svoja prizadevanja kot »političen realizem«, kot višek državljanske modrosti in razsodnosti. In vendar je med njimi in med Masarykom ter njegovimi učenci ogromna razlika! Tudi Masaryk je uravnal svoje bližnje cilje in svoje delo v skladu z dejstvi, a pri tem ni nikoli pozabil svojih glavnih velikih ciljev, tiste ideje vodilje, ki se vleče kakor rdeča nit skozi vse njegovo nehanje. Skratka: realistična, z dejstvi računajoča politika mora biti prav tako, ali vsaj tako načelna kakor vsaka druga. Pomanjkanje najenostavnejše korajže, ali celo prevladovanje osebnih koristi nad koristimi zajednice še dolgo ni realistična politika, pa če še tako zasmehuje idealistične zanešenjake, ki »se ne zavedajo resnosti položaja«. Taka »realistična politika« je kriva, če se ljudstvo s studom odvraca od politike sploh in če pri njem izginja vse zanimanje za javno življenje.

Sicer pa, če položaj, ki ga ti politiki opisujejo tako temno in preteče, malo boljše pogledamo, bomo opazili, da je marsikaj, kar so nam označili kot faktor, ki ga je treba upoštevati, še dolgo ni tako važno in tehtno, da bi bilo treba radi njega zavreči vse, kar nam je bilo kedaj blizu in sveto. Vlade in družbeni ustroji so tem politikom nedotakljiva in neizpremenljiva dejstva, za katera edina ne veljajo zakoni menjivosti. Prepričani so, ali vsaj trdijo, da so prepričani, da je le to varno, kar

Kam z odvišnim prebivalstvom Slovenije

Dan za dnem se govori o preobljudenosti Slovenije in kako jo rešiti. Po ugotovitvah tajnika Delavske zbornice, Filipa Uratnika, da Slovenija povprečno vsako leto 5000 novih delavnih ljudi. Od tega pa jih danes zaposli Slovenija povprečno samo 2000. Ostane jih torej 3000. Kam s temi ljudmi?

Nas Slovencev je v Jugoslaviji, to je v narodni državi, 1.200.000. Eno petnajstino, medtem, ko nas je bilo še leta 1921. ena desetina. Številčno smo torej padli za celih pet odstotkov. Samo ob sebi pa nastane sedaj vprašanje: zakaj ta velik padec? Ali so rojstva pri nas toliko manjša kot v ostalih predelih države. Vsak, ki dobro pozna Slovenijo in njeno prebivalstvo ve, da temu ni tako, ampak da je vzrok tega nazadovanja zgoraj navedenih 3000 ljudi, ki jim domovina ne more dati kruha in so radi tega primorani oditi s trebuhom za kruhom. Tri tisoč mladih ljudi odhaja vsako leto v tujino, če namreč morejo.

Da to ni prav, mislim, da vsak ve. Zato pa si bo vsak, ki to ve, zastavil vprašanje: »Kako temu odpomoči in kako najti kruh tem ljudem.« Trditve, da je Slovenija preobljudena, je bajka, ki jo lahko pripovedujemo otrokom, ne pa odraslim ljudem. Kdor malo pogleda po svetu, mora takoj videti, da je mnogo dežel s slabšimi pogoji, kot pa je Slovenija, bolj obljudenih, a vendar se prebivalstvo ne izseljuje v taki meri kot pri nas.

Kdor tudi kolčkaj pozna gospodarsko strukturo Slovenije, ta tudi ve, kako krivična je ta trditve. In vendar! Ali smo že kdaj slišali, da bi jo kdo javno obsodil. Nasprotno pa smo države, ki so zapre doseljevanje, prokleli že tisočkrat. Kolne-

mo jih zjutraj, ko vstajamo, in zvečer, ko legamo spat.

Za izseljensko vprašanje se s srcem še nismo prav zavzeli. Še nikoli se nismo vprašali, kam naši ljudje odhajajo in po kaj. To nas ne zanima, kaj bodo delali, niti, ali se bodo v narodnem oziru ohranili ali ne. Po dosedanjih izkušnjah, so oni izseljenci, ki so se podali v zamejstvo za stalno, večidel v narodnostnem oziru izgubljeni.

Da smo kmetijska država in da moramo svoje kmetijske pridelke izvažati, industrijske pa uvažati, to tudi vemo vsi! Toda nikoli še nismo čuli, da bi svojo industrijo dvignili, zlasti še v Sloveniji. Vsi moramo biti priča žalostnega dejstva, kako se umetno seli industrija iz Slovenije v južne predele države. Slovenija je pa že po svoji naravni legi pripravljena za industrijo. Dalje nam ne manjka ne premoga in ne vodnih sil, dveh najvažnejših faktorjev moderne industrije. Vsega tega oni predeli države, kamor se industrija danes seli, nimajo. Vse to se mora večinoma šele ustvarjati. Zato moramo odločno odklanjati tako gospodarsko politiko v pogledu industrializacije, kakor se vodi sedaj. Edino izjemo, kjer se naj ne pusti industriji svobodne razvoju, naj bo vojna industrija, ki mora biti radi svoje važnosti v slučaju vojne, res v notranosti države, da je tako sovražniku težko dosegljiva.

Dejal sem, da ima Slovenija ugodne pogoje za svojo industrializacijo. To pomeni z drugimi besedami, da je potreba pustiti industriji v Sloveniji svobodno razmah in da naj država skrbi le za to, da se ne bo širil tuj kapital. Dolžnost države je, da z ugodnostmi podpira domači kapital.

Slovinci smo si s svojo delavnostjo nabrali tekóm desetletij lep kapital, ki je danes žalibog zamrznjen, da ne more oplojati našega gospodarstva.

Klic po domači industrializaciji Slovenije je nujen. Vsak, ki ga bo skušal preslišati, se bo pregrešil nad samim seboj. Govorimo, da v Sloveniji rojstva padajo. Ne pomislimo pa, da je sedanje število odvišnega prebivalstva že itak preveliko in da je treba rešiti vprašanje: kam z njim. Na izseljevanje v zamejstvo je škoda misliti. Tudi je to v narodnostnem, kakor v državnem oziru velika škoda. Doseljevanja se pa tudi vse države branijo, ker imajo že same radi visoko razvite tehnike dovolj delavnih moči. Izjema je za enkrat le Nemčija, toda kako dolgo, nihče ne ve.

Industrializacija Slovenije bi zaposlila ves ta odvišek, s katerim danes ne vemo, kam bi z njim. Z industrijo vred bi se dvignilo kmetijstvo, ki je danes na robu propada. Dvignila bi se trgovina in obrt. Skratka: industrializacija Slovenije bi rešila vsa ona pereča vprašanja, ki nas danes tako tarejo. Zaposlila bi odvišno prebivalstvo, omogočila kmetu vnovčevanje njegovih pridelkov, kakor: zelenjavne sadja, krompirja, mleka itd. Trgovca in obrtnika pa bi radi boljšega zaslužka delavstva imela več poslov in prometa.

Vprašanje, ki nastane, kam bi s temi izdelki, je lahko. Dosedaj veliko uvažamo industrijskih izdelkov, ki bi jim lahko domača povečana proizvodnja ugodila. Slovenija pa bi nasprotno radi večje kupne moči, kupovala več žita kot pa doslej.

J. U—č.

„Sibirija“, sibirjska zima“ in še kaj

Pod prvimi tremi besedami, zapisanimi v zadnji »Edinosti« na vrhu članka, je bil spleten bič, ki je krepko padel po hrbtu slovenske inteligence. Opletel je po perrečem vprašanju, ki se vleče že dolga desetletja skozi naše narodno življenje. Udaril je po veliki rani na našem narodnem telesu, da je zaskolelo. Tako pa je tudi prav, kajti rano je treba odstraniti in četudi z radikalnimi sredstvi.

Odnosi med našo inteligenco in podeželjem so še vedno strahotno, resda naravnost sibirsko hladni. Toda v tem je napravljen od stanja pred leti že velik korak naprej, kajti precejšen del slovenske inteligence, ki živi in dela izven mestnih zidov, je našel kontakt s podeželskim življenjem. Razvoj tega strnjevanja slovenske inteligence in slovenskega podeželja, t. j. kmeta, baitarja, dninarja in sproletariziranega obrtnika, je sicer počasen, toda je vendarle viden.

Naš narodni interes nam narekuje, da zastavimo vse sile za pospešenje tega razvoja. Pri tem našem delu pa moramo biti na jasnem, katere so ovire, ki zavirajo strnjevanje pozitivnih sil našega naroda.

Med slovensko inteligenco in slovenskim podeželskim ljudstvom je še vedno silno velik prepad, čeprav so pripadniki ene in druge »strani« člani istega narodnega občestva. Vzroke tega stanja je treba iskati v splošno družbenih in še posebej naših narodnih razmerah.

Inteligenco so pošiljali že od nekdanj v podeželje kot uslužbence višje družbene zajednice in je bila vedno samo uradni posredovalec med širokimi ljudskimi sloji in tako zvano »višjo gosposko«. Tej »višji gosposki« je moral biti uradniški inteligenčni sloj slepo in kruhoborsko vdan ter se ni smel — vsaj takšne so bile od zgoraj postavljene želje in po-

stave — nikoli umakniti iz stroge uniformiranosti in prožiti obdajajočemu življenju prijateljsko in človeško svojo roko.

Pa četudi bi kaj takšnega poskusila, bi ji ne uspelo, kajti bila je nesposobna za tak korak k ljudstvu. Njeno mišljenje je bilo vse preveč uradniško vokvirjeno in ni poznala ne gospodarskih, pa tudi ne socialno kulturnih silnic, ki sestavljajo življenje podeželja. Nihče namreč ni imel interesa, da bi za delo med ljudstvom pripravljajočo se inteligenco seznanil z resničnim življenjem, posebno z onim, ki ga žive množice izven mestnih zidov.

Kakor je bilo to v daljni in bližnji preteklosti, tako je tudi še danes, ko hođi inteligencija leto za letom v podeželje, ne da bi poznala njegove razmere. Naše kulturno-izobraževalne ustanove pošiljajo v svet inteligenčni material, ki je natrpan s tujo učenostjo, ki pa nima o stanju in potrebah slovenskega narodnega občestva skoraj nobenega pojma. Naj navedem samo en primer: Naša učiteljišča, ki dajejo procentualno največje število inteligence, katera mora iti službovati »na deželo«, nimajo še do danes zapisane na svojem delovnem izobraževalnem programu potrebe za obravnavanje gosposkih, socialnih, psiholoških, etičnih in drugih momentov, ki so vsebina in gibalna sila slovenskega narodnega občestva.

Tako prihaja naš inteligenčni naraščaj v sredino, ki je ne pozna in v kateri se radi tega ne more znajti. Ko trčijo posamezniki — posebno v današnji, socialno močno razgibani dobi — na raznovrstne probleme, ki jih ne znajo razvozlati, vtrijo svoje delo, kakor pač vedo odnosno ne vedo. Nekateri se v svoji mladostni zanešenosti zaletavajo na levo ali na desno, nekateri se zaprejo vase, drugi zopet se posvetijo zgolj svojemu uradniškemu

poslu itd. Le redki so, ki najdejo kmalu in brez večjih težkoč pot med ljudstvo), večina pa se navzame z leti v svoji nemočnosti popolnoma uradniškega duha, ki je sposoben vestno izvrševati posle, v veliko veselje prepostavljenih.

Inteligencija ni torej niti razumsko niti čustveno dovolj pripravljena za pravilno življenje med ljudske množice, radi česar veje med tema dvema faktorjema strahoten hlad. Temu obojestransku nerazumevanju pa se pridružuje še, za naše male razmere posebno značilno dejstvo, da mora biti inteligencija za vprego zdaj temu zdaj onemu političnemu vozu, čeprav melje ta pod svojimi kolesi narodne interese. V pehanju za svoji lastni obstanek služi inteligencija vedno tistim, ki ji režejo kruh, čeprav ga ti ne pridelujejo.

Tega žalostnega dejstva se zaveda danes vedno večje število izobraženih ljudi, ki delajo po vaseh, trgih in provincijalnih mestih. To spoznanje jih silí k temu, da gradijo med ljudskimi množicami in izobraženci most, ki postaja iz leta v leto močnejši. Njegova naloga je, enkrat za vselej povezati kmetске in delavske vrste ter izobraženstvo, tako da se bodo vsi ti delovni ljudje strnili v delovno zajednico slovenskega narodnega občestva. Ta vadi, ki je zael izobraženstvo, pa vedno bolj ruši predsodke inteligence o »sibirskem mrazu« slovenskih gorskih in dolinskih vasi ter o nemožnosti kulturnega življenja sredi neprosvetljenega podeželja. Naša inteligencija se obrača danes k ljudstvu, od koder je izšla, kajti zaveda se vedno bolj, da je zagotovljen narodni napredek le v strnitvi vseh pozitivnih delovnih sil.

Er.

IZ VSEBINE

Ali je treba delati proti alkoholizmu? Še o preužitku.
Socialno-ekonomski institut.
Za glasbeno akademijo!
Organizacija konsumentov.
»Dofna šentflorjanka.«
Zemljiški odnosi v Španiji.

je zgrajeno na trenutnem političnem ravnovesju, oziroma neuravnovesjenosti, ne računajo pa nikoli s silami, ki se vzbujajo

in ki bodo morda že jutri postavile njihovo »realistično politiko« na laž.

jad.

7 dni domačih vesti

* Spomenik kralju Aleksandru bodo postavili prihodnje leto v Mariboru na Trgu svobode poleg gradu. Te dni je bila ocenjena 27 osnutkov, ki jih je prejel spomeniški odbor in je prejel prvo darilo v znesku 16.000 dinarjev osnutek kiparja Borisa Kalina iz Ljubljane in arhitekta inž. Jaroslava Černigoja iz Maribora. Vsak osnutek je moral vsebovati tudi regulacijo trga, zato sta izdelala načrte vedno po en umetnik in en arhitekt. Zbirka pa spomenik je prinesla 820.000 dinarjev. Z deli bodo začeli spomladi. Računajo, da bo spomenik odkrit na Vidov dan 1940.

* **Minister za gozdove in rudnike Ljubomir Pantič** je odobril štiri splošne projekte za ureditev več hudournikov v drinski, vardarski in vrbaski banovini. Ker je ureditev teh hudournikov v velikem javnem interesu, jo bo prevzela država v lastno režijo ter jo bo po zakonskih določilih financirala s 70% proračunskega zneska, banovine bodo pa nosile ostalih 30 odstotkov.

* **Cvetkovičeva vlada** je pred parlamentom podala svojo izjavo, ki predvideva v notranji politiki rešitev hrvaškega vprašanja brez dosedanjega taktiziranja, v zunanji politiki pa delo po istih smernicah kakor dotlej, t. j. prijateljstvo z vsemi velesilami.

* **Izvršilni odbor JRZ** je sklenil, da bo JRZ v celoti podprla vlado Cvetkoviča.

* **Za lektorico slovenščine v Krakovu** na Poljskem je bila te dni imenovana Rozka Štefanova iz Ljubljane, absolventka slavističnega oddelka ljublj. filozofske fakultete.

* **V Jakopičevem paviljonu v Ljubljani** je odprta razstava bolgarskega fotografa Spasa Toteva. Lepe slike dajejo gledalcem vpogled v bolgarsko umetniško fotografijo.

* **Iz knjige »Nezaščiten mati in dete«** razberemo, da se je leta 1937. rodilo v naši državi 22.511 nezakonskih otrok, kar zneso približno 5 odstotkov vseh novorojencev. Največ nezakonskih otrok ima savska banovina, slede dunavska in dravska. V odstotkih pa je vrstni red drugačen in stoji na prvem mestu dravska banovina z 12%, slede dunavska z 10%, savska z 8%. Najmanj nezakonskih otrok je v banovinah, kjer je prebivalstvo pretežno pravoslavne in muslimanske vere. Tako ima drinska banovina le dva odstotka nezakonskih otrok, vardarska in zetska pa celo en sam odstotek.

* **Lepo zmago** je dosegel na mednarodnem tekmovanju v Zakopanah na Poljskem Ciril Praček, član ljubljanske »Illirije«, ki je zasedel sedmo mesto. Za alpsko kombinacijo v zimskem sportu so bili stavljani zelo težki pogoji. Prvi je bil Švicar Rominger. Poljak Schindler je zasedel šele 15. mesto.

* **Mestni vodovod v Mariboru** se bo spomladi razširil v okoliško občino Pobrezje. Cevi se napeljejo po vseh važnejših ulicah in bo vsaka hiša priklopljena na omrežje. Stroški so preračunani na 2.800.000 dinarjev.

* **Slinavka in parkljevka** je, kakor sporoča banska uprava, v Sloveniji že popolnoma ponehala, razen v Ljutomeru ter v Kamnici in Dobrenji pri Mariboru.

* **Vsdržavni kongres vinogradnikov** bo letos v Novem Sadu, in sicer od 10. do 12. marca.

* **Veliko elektrarno** zgradi letos mariborski tekstilni industrijalec Josip Hutter na Pohorju nad Rušami. Zajezil bo gorski potok Lobnico v višini 600 m, kjer bo veliko umetno jezero, da dobi voda zadosten pritisk za turbine in enakomeren padeč. Po ceveh, širokih 70 cm, bo voda padala 600 m globoko na turbine v elektrarni, ki se postavi nad Rušami. Računajo, da bodo turbine proizvajale 3000 konjskih sil. Tok bo šel po podzemskem kablju ob železnici v Maribor do tovarne, kjer bo gnala stroje energija iz lastne elektrarne. Stroški bodo znašali kakih 12 milijonov dinarjev. Vodni padeč Hutterjeve elektrarne bo eden najvišjih v Evropi.

* **Z velikimi težavami** se ima boriti tekstilna industrija v Mariboru. Naročil ima zelo mnogo, ne more pa vseh izvršiti, ker ne dobi dovolj bombaža za predivo. Narodna banka dodeljuje podjetjem devize za plačilo bombaža, ki ga dobavlja iz inozemstva, skoraj izključno iz Anglije, s katero naša država ni sklenila klirin-ga, le za polovico one množine, ki so jo kupile lani. Ta množina seveda ne zadošča za tvornice, ki morajo zato omejiti obrat, dokler zopet ne dobe dovolj surovine. Prostane torej uvoz iz klirinških držav, Nemčije in Italije. Nemčija pa sama nima dovolj bombaža in ga letos sploh ne sme izvažati. Italija bi sicer oddala poljubno množino, vendar ga prodaja le proti plačilu v svobodnih devizah. Iz te zagate iščejo sedaj izhoda.

Zemljiški odnosi v Španiji

Prispevek k razumevanju španske vojne

Španija je ostala, poleg Madžarske, tudi po svetovni vojni fevdalna država s prevladujočo veleposestjo, na katere zemlji so delali milijoni španskih kmetov in poljedelskih delavcev kot zakupniki ali mezdni sužnji, privezani na zemljo še s srednjeveškimi fevdalnimi vezmi, ki jih je pri nas odpravila popolnoma že revolucija leta 1848.

Španija obsega 45 milijonov ha plodne zemlje. Od tega je bilo v lasti veleposestnikov 30 milijonov ha, torej dve tretjini. Veleposestnikov z nad 100 ha zemlje je bilo 50 tisoč. Od teh so imeli nekateri sami do sto tisoč ha zemlje, tako n. pr. vojvoda Alba 96 tisoč ha, vojvoda Medina Celi 80 tisoč ha, vojvoda Penaranda 52 tisoč ha. Cela provinca Guadalajara je na primer pripadala comtu de Romanones.

Ta ogromna posestva so v veliki večini pripadala raznim plemiškim rodbinam še iz početka srednjega veka, ko so kastiljski kralji pognali iz dežele Arabce in zemljo podeljevali svojim vojakom in vitevom.

Drugi del veleposesti, okrog 5 milijonov ha zemlje izvira iz srede prejšnjega stoletja, ko se je s posebnimi zakoni spremenila dotedanja občinska zemlja, last posameznih občin, takozv. gmanja, v privatno last, ki so si jo prilastili veleposestniki potom cenelih nakupov.

Od 45 milijonov ha španske plodne zemlje, pa je dejansko le 20 milijonov ha res obdelane zemlje. Večina te obdelane zemlje pa je v rokah male posesti, okrog 15 milijonov ha, dočim pušča veleposest dve tretjini svoje zemlje neobdelane. Spremenili so jo v pašnike za živino ali pa v lovišče za svojo zabavo. Veleposestniki niso imeli razloga za obdelovanje zemlje, ker če bi obdelali vso, bi se pomnožili produkti, cene bi padle in padla bi tudi zemljiška renta, od katere so v glavnem živeli. Da narod pri tem strada, je za nje postranskega pomena.

15 milijonov ha zemlje, ki je pripadala dejana medrdgo rdgo rdgo rdgov malim in srednjim kmetom, je bilo razdeljena med 5 milijonov kmetov, povprečno je tedaj na vsakega odpadlo 3 ha, kar je premalo za preživljanje številne kmečke družine. Od teh pet milijonov kmetov pa jih je dejansko imel en milijon manj zemlje kot 1 ha, 2 milijona pa je med njimi bilo poljskih delavcev, ki razen koče in flike zemlje okoli nje, niso posedovali ničesar.

Ta majhna posest je bila razen tega še silno razdrobljena in razkropljena. Stevilne kmečke posesti so obstajale iz 80 do 100 parcel, ki so bile po pet kilometrov oddaljene druga od druge. Pri ta-

kem stanju stvari na kako smotreno obdelovanje zemlje tedaj ni bilo mogoče misliti.

V resnici je pa tudi bilo poljedelstvo v Španiji na silno nizki stopnji. Strojne so uporabljale le redka veleposestva, umetna gnojila so bila za kmeta predraga. Ker so veleposestniki pustili ogromne komplekse zemlje neobdelane, so propadle tekem let tudi vse naprave za namakanje zemlje, ki so jih genialno izgradili Arabci in cele pokrajine, ki so bile pod Arabci cvetoče in bogate, so se vsled tega spremenile v neplodovite predele, kjer sta vladala večna lakota in nepopisna revščina.

Ker mala posest kmeta sama ni mogla preživljati, je jemal zemljo v zakup od veleposesti. Eno tretjino vse španske obdelane zemlje obdelujejo zakupniki. Za kupna razmerja pa niso bila urejena po modernih civilno-pravnih predpisih, marveč so temeljila na starih srednjeveških, nepisanih običajih. Kmetje so bili vsled tega pravno nevzdržnega stanja izpostavljeni samovoljni veleposestnikov, ki so te nepisane postavbe vedno lahko spremenjili in si zlasti izmišljali vedno nova bremena in dajatve. Zakupnikom je po žetvi ostal le nezaten del pridelka, večino je pobral veleposestnik. Vladali so najrazličnejši sistemi, v katerih podrobnosti se pa ne morem spuščati. Stanje je bilo približno tako, kakor če bi pri nas še danes kmetje odrajtovali dajatve graščakom in veleposestnikom na podlagi srednjeveških zapisov o dolžnih dajatvah, takozvanih urbarjev. V Španiji je tako stanje trajalo do padca monarhije I. 1931. in deloma do nastopa vlade Ljudske fronte v februarju leta 1936.

Poleg gori opisane privilegirane razdelitve zemlje so veleposestniki uživali še celo vrsto drugih privilegijev, kakor monopol na lov in ribolov, pravico loviti tudi na kmetovi zemlji in druga bremena, ki so jih poznali tudi naši kmetje do leta 1848.

Še slabši kakor položaj kmeta, je bil položaj poljskega delavca, katerih je bilo v Španiji dva milijona. Ti so bili popolnoma brezpravne raje, brez zakonite ureditve delovnega časa, delali so od zore do mraka, tako je veleval običaj, za 1—4 pesete na dan, prebivali v hišah iz blata in skupaj v istem prostoru z živino. Žene in otroci so prejemali za isto delo, kakor moški, polovico manišvo plačo. Po vrhu tega je trajala njihova zaposlitev povprečno samo 3—4 mesece na leto. Bodo, ki to je moral prenašati ta sloj si tedaj lahko predstavljamo, v podrobnosti se spuščati ne morem.

Vito Kraigher.

Deset pogojev Nemčije za jamstvo češkoslovaških mej

Londonški list »Evening Standard« in tudi že naši časniki poročajo, da je nemški kancler Hitler izjavil češkoslovaškemu zunanjemu ministru Chvalkovskemu, da bi Nemčija jamčila Češkoslovaški nove meje s temi pogoji:

1. Češkoslovaška bi morala postati popolnoma nevtralna.
2. Zunanja politika Češkoslovaške bi morala biti v popolnem skladu z nemško zunanjo politiko, toda pristop k protikominternski pogodbi — dasi je poželen — ni neogibno potreben.
3. Češkoslovaška mora takoj izstopiti iz Zveze narodov.
4. Češkoslovaška vojska se mora zmanjšati do krajnih mej.
5. Del češkoslovaške zlate zaloge mora dobiti Nemčija.
6. Češkoslovaški denar, ki je v sudetskih pokrajinah, se mora odkupiti s češkoslovaškim blagom ali surovinami.

* **Gospodarske zbornice Jugoslavije** imajo dne 21. t. m. konferenco v Beogradu, na kateri bodo zlasti razpravljali o načrtu novega carinskega zakona, ki naj nadomesti dosedanje, še iz predvojnih časov datirajoče določbe.

* **Država bo uredila hudournike** v treh banovinah. Država bo prispevala 7 odst., banovina pa po 30 odstotkov. Žal da Slovenije ni med temi banovinami.

* **Prebivalci Dravskega polja** so se sestali na manifestacijskih zborovanjih v Sv. Marjeti na Dravskem polju in na Ptujski gori ter v resoluciji energično zahtevali, da se takoj prične z elektrifikacijo Dravskega polja.

* **Asfaltiranje ceste v Bosni.** Državna cesta od Jajca čez Banjaluko do Bosanske Gradiške, dolga 130 kilometrov, bo asfaltirana. Stroški bodo znašali 80 milijonov dinarjev, in Slovenija?

7 dni po svetu

□ **V Francovi Španiji** bodo začeli s temeljitim čiščenjem državnih uradnikov in nameščencev. Med prestopki, ki se bodo strogo kaznovali ne le republikansko prepričanje, ampak tudi napredovanje in odlikovanja pod republikanskim režimom in dejstvo, da kdo ni pomagal francovcem, čeprav je bilo to v njegovi moči. Ta čiščenja bodo, kakor vse kaže, daleč zasenčila vse ono, kar smo pri nas brali o čiščenjih v Rusiji.

□ **V Graubündenu v Švici** imajo neprijeten konflikt z nemškimi obmejnimi stražniki, ki so zasledovali begunce čez švicarsko mejo in tako kršili švicarsko teritorialno nedotakljivost in nevtralnost, za katero so se v zadnjem času prav nemški listi tako potegovali.

□ **V ameriškem parlamentu** so glasovali o Rooseveltovem oboroževalnem načrtu. Predlog poslanca Andrews, ki je bil za neke omejitve, je propadel; s tem si je Roosevelt zagotovil lepo zmago. Oboroževalni načrt je bil v celoti sprejet.

□ **Ameriška vlada** stoji glede Francove vlade na stališču, da gre le za uporabnike, katerih priznanje tudi v slučaju, da bi zavzeli vso Španijo, ni popolnoma zagotovljeno. Tudi Francija in Anglija še oklevata s priznanjem.

□ **Imedievova vlada** je končno vendarle padla. Nemški listi ne prikrivajo nevolje, ki se jih loteva, ko se umika iz madžarskega političnega življenja mož, ki jim je dolga leta še precej zvesto služil.

□ **Vesti, da stoji grška vlada pred padcem,** grška vlada energično zavrača.

□ **Belgijski minister Ispar,** ki je po Spaakovem odhodu skušal sestaviti vlado, je v sredo na posledičnih operacijah umrl.

□ **Pogreb papeža Pija XI.** se je vršil v torek popoldne ob ogromni udeležbi duhovščine in ljudstva.

□ **Francoski general Gamelin** je imenovan za poveljnika vseh francoskih vojnih sil.

□ **Na konferenci arabskih in angleških zastopnikov** v okviru palestinske konference v Londonu so Arabci izjavili, da zahtevajo vse svobode v Palestini in jamstva za svoj nacionalni in gospodarski razvoj. Izjavili so, da bodo spoštovali vse angleške interese, dopuščali svobodni dohod k svetim krajem in ščitili sedanje židovske in druge manjšine v Palestini, če bodo sprejete njihove zahteve.

□ **Za španske begunce v Franciji** je Mednarodni odbor za begunce prejel od angleške vlade že drugo nakazilo 40.000 funtov šterlingov, od Zedinjenih držav je prejel 37.000 funtov, okrog 100 tisoč funtov pa od švedske, belgijske in nizozemske vlade. Tudi od zabešnjikov so prejeli mnogo prispevkov in razen tega še nekaj ladij žita iz Amerike. Odbor bo s temi sredstvi lahko dalje časa oskrboval nekaj sto tisoč beguncev iz Katalonije in ostale Španije.

□ **Novo veliko železnico** so te dni dogradili Rusi, ki soja Sibirijo z Ulan Batorjem, prestolnico zunanje Mongolije. Železnica je dolga 300 kilometrov in je bila zgrajena v dobrem letu. Ta prova je velike strateške važnosti in bo v slučaju vojne hitro dovažala čete in material v zapadno Kitajsko. Japonci te železnice seveda niso nič kaj veseli.

□ **V Nemčiji** so uvedli posebna odlikovanja za matere, ki imajo najmanj štiri otroke. Častne križe bodo podeljevali vsako leto na praznik mater, t. i. drugo nedeljo v maju. Ker za letos vse priprave za ta odlikovanja še niso gotove, bodo odlikovane samo matere, starejše od 70 let.

□ **Francoske oblasti** so aretirale v Parizu dva nemška novinarja, ki bosta izročena vojaškemu sodišču.

□ **Dne 12. februarja** so začeli največji pomorski manevri USA, kar jih je sploh kedaj bilo. Sai se jih udeležuje 150 vojnih ladij in 600 letal.

□ **Irska** je priznala Francovo vlado. Tudi Švica, pravijo, da bo v najkrajšem času priznala nacionalistični režim v Španiji. Francija in Anglija pa se še nista odločili.

□ **Nemški kolonisti,** živeči v Dobrudži v Romuniji, se pripravljajo na izselitev. Baje se bodo naselili v sudetskih krajih, kjer je menda več kruha kakor v Dobrudži...

□ **Češkoslovaška državna gospodarska komisija,** ki je končala svoje delo, je med drugim sprejela tudi sklep, glasom katerega bo zahtevala od zapadnih sil kolonialno področje, ki je Češkoslovaški potrebno zaradi prenaseljenosti, ki je večja kakor v Nemčiji in Italiji.

□ **V nekem londonskem gledališču** so te dni urizorili poslednjo dramo Karla Čanka »Mati«.

□ **Pri volitvah v karnatsko-ruski deželni zbor** je glasovalo 93 odstotkov vseh volilcev za vladno listo. Povprečna volilna udeležba je bila 92,5%.

Sotliski.

DRŽAVNI USLUZBENCI IN VOLIVNA PRAVICA.

Nastaja vprašanje, čemu potem glasovanje, ki predpostavlja svobodno opredeljevanje, ker brez tega svobodnega opredeljevanja volitve niso več volitve, ampak beseda brez vsebine. Ali ne bi bilo mnogo enostavnejše, da se pripiše njihovo (državnih uslužbencev) število enostavno vladi? Zakaj bi jih poniževali in tirali na volitve, na katerih nimajo ničesar izbirati. Ali, zakaj se potem, še bolj in moralneje, državnim uslužbencem ne odvzame pravica glasovanja kakor n. pr. oficirjem? Druga alternativa pa je, da z vsako vlado pridejo in odidejo njeni ljudje. Kam zopet to vodi? V popolno razsulo, v anarhijo in nesigurnost uprave, ki radi svoje nestalnosti ne bo imela možnosti, da izvrši katerikoli večji posel, narčrt ali da zadrži nepretrgano javne uprave.

(Dr. Marijan Hanžekovič, Nova riječ, leto II, št. 113. 9. II. 1939.)

»KDOR POJE O VOJNI, IMA MIR V ŽEPU.«

»Vojna je edini higienični ukrep na svetu za dovršitev in okrepitev Mussolinijevga imperija. Kdor poje o vojni, ima mir v žepu in s tem dokazuje, da jo ljubi. Kdor pa govori o miru, mora nositi kletev impotentnega življenja in smrti. Zahtevamo italijanizacijo Sredozemskega morja.«

(Filippo Marinetti ob 30-letnici futurističnega gibanja.)

SE ENKRAT ČISTA RASA . . .

»Bela Francija v resnici ne obstaja več. Na njeno mesto ne prihaja vreden naslednik, temveč samovoljna tvorba: Francija — kolonije. Ni več Francije z 39 milijoni prebivalstva v Evropi, temveč ima velika domovina 60 milijonov drugokožcev. Svoboda in enakost tako za belce kot za črnce. Da Francija, ki jo vodi Zidje, še obstaja, je greh proti beli rasi.«

(»Difensa della razza.«)

BASTARDI.

Mi smo že ponovno naglasili, da nismo nasprotniki Nemcev ne v Nemčiji ne pri nas, toda prav tako, kakor ima v Nemčiji pravico pripadati k čisti nemški narodni skupnosti samo tisti, ki lahko dokaže, da je že več rodov nazaj čistokrven, tako imamo tudi mi pravico priznavati k nemški skupnosti pri nas samo tiste sodržavljanke, ki lahko doprinesejo nedvoumno dokaz, da so resnično Nemci, in ne morda bastardski, resničnega nemškega naroda nevredni proizvod pokojne Avstrije neslavnega spomina. Proti takemu bastardstvu, ki je nemškemu narodu samo na kvar, je nastopil vodja nemškega naroda Adolf Hitler že v svoji knjigi »Mein Kampf«, in nastopili so ponovno že tudi drugi ideologi in voditelji nacionalnega socializma. Resnični, čisti Nemci v Mariboru in na bivšem spodnjem Štajerskem pripadajo samo poklicem, katerim pripadajo drugod po navadi Zidje, t. j. trgovskemu, industrijskemu, intelektualnemu in v manjši meri še obrtnemu ter uradniškemu. To pa so vse izrazito poklici tujega, priseljenega elementa, ki ni prišel po običajni poti iz domačih kmečkih slojev v mesta in trge in zato ni vraščen z deželo, v kateri prebiva.

(»Večernik«, 13. II. 1939.)

ITALIJANSKI BAV-BAV.

Italijansko časopisje pravi, da se prav nič ne boje vojne, ker imajo baje »tako strašna vojna sredstva, da se jih bodo ustrašili vsi kontinenti«, dalje, »da je Marconi še pred svojo smrtjo izumil smrtonosno žarke, in da bodo avione, ki bi se le dotaknili italijanskega neba (kaj šele zemlje), pri prči s temi žarki uničili že na velike daljave«, dalje, »da bodo italijanske bombe v nekaj minutah uničile največja mesta, da bo od njih ostal samo prah in pepel«. Le čemu teh sredstev Italijani že kje drugje niso uporabili?

(Marianne, 8. II. 1939.)

Še nekaj besed o preužitkarjih

»Edinost« je v 5. letošnji številki objavila članek »Preužitek je najbolj grenak kruh na svetu, to vedo vsi, posebno na deželi«. Popolnoma pravilno je, da list, ki posveča vso pozornost našim slovenskim problemom, posebno onim, ki se dotikajo našega kmeta in delavca, s podobnimi članki skuša vzgojno vplivati na svoj krog čitateljev ter osvetliti na videz drobne dogodke na našem podeželju, ki pa v resnici v živo zadevajo našega kmeta. Zdi se mi pa, da bi zgoraj omenjeni članek brez odgovora, mogel roditi vsaj tih odpor pri vseh tistih mladih kmečkih gospodarjih, ki so že kdajkoli zaradi malenkostnega spora s starši-preužitkarji dali povod za takšna razglabljanja. S podobnimi članki je torej že z načelnega zreljšča vedno večji ali manjši križ. Podobno bi grešil sodnik, ki bi hotel poslušati samo tožitelja, obdolženca pa bi zavrnil, naj molči, ker je njegova krivda že dokazana z izjavo, ki jo je o njem podal tožitelj. Tisti stari slovenski pregovor, ki pravi, da je treba poslušati obe plati zvona, je potemtaka tudi tukaj umesten.

Ne toliko v zagovor tistih mladih gospodarjev, ki načelno spore s preužitkarji in si ustvarjajo na domačih peklu, pač pa bolj zaradi zgoraj omenjenega članka, ki ga je v posledicah treba osvetliti z vseh strani, se mi zdi potrebno spregovoriti o preužitkarjih še nekoliko besed. Govoriti o preužitkarjih še nekoliko besed, upravičeno huduje na pogodbe, ki jih mladi

Ali je treba delati proti alkoholizmu?

Ob ustanovitvi Lige proti alkoholizmu, smo dobili še en članek, ki ga radi objavljamo. — (Op. ur.)

Zadnje čase skušamo razumeti vse dogajanje iz temeljnih gospodarskih vzrokov, prav tako seveda tudi napake posameznih stanov. Pri tem pa se včasih zgodi, da socialne razmere jemljemo za edini vzrok in hočemo pregreho po vsej sili opravičiti. Tako se zgodi tudi v vprašanju o alkoholizmu. Prav »Edinost« je nekoč že pisala, da pač deželski človek nima prav nobenega veselja na svetu in je vino njegov edini tolažnik.

Pri tem pa je treba naglasiti: ni res, da pije čez mero samo revež, prav tako, in zadnje čase še v višji meri popivajo dobri gospodarji, ki vina kar rajši niti ne prodajo, ko ima že tako nizko ceno! Sicer pa so denarni kmetje od nekdanj popivali, dasi niso sami imeli goric, saj vemo, da ima vsaka vas po več propadlih, nekoč bogatih kmetov, ki so vse zapili.

Ne more torej biti res, da je revščina edini vzrok pijančevanja, pač pa velja, da je za bogate in revne glavni vzrok te nesreče naših krajev — pomanjkanje kulture.

Vidimo namreč, da v naših krajih z višjo kulturo ljudje neprimerno manj popivajo.

To pomanjkanje kulture se izraža v dveh smereh: v nevednosti in v brezobzirnosti.

Ali bi se starši (saj ženske v vinorodnih krajih ob raznih praznikih prav družno popivajo z moškimi) udajali na take načine pijači, če bi se zavedali, kako so ob takih prilikah razuzdani ali naravnost podivjani (ubojni!) in koliko to neposredno škodi za vse življenje otrokom, ki so prepogosto priča takih prizorov in se v poznejših letih vzgledujejo po njih. Prav tako malo se zavedajo, da zastrupljajo svoje bodoče otroke, ki bodo bebcji (le pogledimo, v katerih krajih je največja potreba po šolah za duševno manjvredne!) in zločinci? Da škodi alkohol tudi telesu, tega pa sploh ne verjamejo. Sicer bi se vam ne smejali v obraz, ko jih opozorite, in bi dalje ne nalivali, celo — dojenčkom v usta. Če so že sami tako obupani, da morajo (!) piti, ali so tudi otroci in doječajoča mladina, ki jim prav tako nalivajo, dokler se ne opiianjo do onemoglosti taki obupanci? Ni marveč veliko bolj res, da najde kmečka mladina dovolj razvedrila v igrar na igrališču, ki je zanje vsa širna narava?

Morda mislijo, da bo otrok od vina sit? Učitelji vedo povedati, da nekateri otroci zjutraj ne dobijo drugega za zajtrk kakor kozarček vina ali celo žganja. Res ima vino zelo nizko ceno, vendar bi ga bilo bolje prodati, kakor pa zalivati na prazen želodec z njim sebe in otroke.

Še vedno prevladuje misel, da je vino zdravo brez vsakih omejitev.

Morda sicer kmet ravno ne misli na zdravje; na vsak način pa mu predstavlja vino višek vseh dobrin. Kmet ima toliko in toliko vseh goric, torej je imeniten, vsega spoštovanja vreden kmet! Tako mišljenje je sicer posledica dobrih kupčij, ki so jih delali svoj čas z vinom. Pamet pa pravi, da danes ni več tako. Duševna omejenost, ki jo je seveda pov-

zročilo popivanje tolikih rodov, je že tolikšna, da se marsikateri kmet še vedno srečen, če more dokupiti — gorico. S tem se baha in bo naslednjo jesen še bolj ponosno in bolj obilno popival. Šteje polovnjake, ker je vino zanj dragoceno, brez ozira na to, da denarno ne pomeni nobene rešitve iz težkih gospodarskih razmer.

Šola pa le toliko vpliva na otroke, da vsaj nekateri spregledajo. Vendar se kljub spoznanju nekateri ne marajo ravnati po takih nasvetih, vsaj kar se tiče otrok, če je že sam po rodovih tako šibke volje, da se alkoholu ne more odreči. V tem slučaju je kriva šibka volja in pomanjkanje srčne kulture. Ali ni družinski oče brezobziren, ki gre n. pr. v gostilno in zapravi še tisto malo denarja, ki ga zasluži, dasi ve, da so doma otroci lačni? Žena in otroci ga kolnejo vse življenje, on pa je gluhi in slepi in streže samo svojemu nagonu. Uničuje zdravje, denar, voljo do dela, mir v hiši in je tako brezčuten, da mu ni ničesar več mar!

Učitelj, župnik in kmečko prebivalstvo pa se morajo znajti na polju, ki samo po sebi odvrača poglede od alkohola, ker zaposluje vse moči v — kulturnem delu.

Mestna kultura je res kmetu nedostopna, saj je celo gmotno slabše stoječim mestnim slojem iz kakršnih koli ozirov tuja. Vendar je danes že veliko krajev takih, da nudijo kmetu v knjižnici berila, na domačem odru predstavo ali godbo, v tujsko-prometnih krajih pa tudi radio ni več redkost.

Delati na tem polju, pomeni obenem delati proti alkoholizmu. Kajti res je, da tega bridkega vprašanja ni mogoče rešiti ločeno, temveč v zvezi z ostalimi, temelj-

nimi vprašanji naše vasi. V toliko imajo prav oni, ki trdijo, da so siabe gospodarske razmere skrivne pri tem zlu. Metati radi tega puško v koruzo in dati ljudem še potuho, je velika zmeta. Izrabljajmo rajši možnosti, ki so nam na razpolago. Imamo vendar šolo in cerkev, ki od nekdanj delata na narodovi prosveti!

Pozdraviti treba Ligo proti alkoholizmu, ki so jo 16. februarja ustanovili v Ljubljani. Gotovo je, da so prejšnja taka gibanja v marsičem grešila. Borba proti vsa kršnemu uživanju alkoholnih pijač v naših krajih ni mogla slaviti zmaga, kar je čisto razumljivo. Obrniti mora pač vso pozornost na prodajo grozdia, na posalevanje sadnih dreves in na podobno; ne v manjši meri pa na poglobljenje prosvetnega dela izven šole in cerkve.

Prejšnja treznostna gibanja niso znala pridobiti zaupanja ne mestnega ne kmečkega prebivalstva, ravno učiteljstvo pa bo najlaže povedalo, kje so bile napake.

Upajmo, da si bo novo ustanovljena Liga našla tudi v Mariboru sposobnih sodelavcev in sodelavk!

M. O. S.

RAZNE VESTI

□ Prihodnji teden se bodo pričeli okrog Gibraltarja veliki manevri angleškega sredozemskega in domovinskega brodovja. Sodelovalo bo 55 vojnih ladij iz Portsmoutha in 40 ladij iz Malte. Vaje bodo trajale 14 dni. Domovinsko brodovje se po vajah ne bo takoj vrnilo domov, temveč bo ostalo v Sredozemskem morju do 20. marca.

Zganilo se je srce - zbuja se jim vest

Zadoščenje preganjanim nameščencem

Te dni smo slišali po radiju in čitali v domačih listih vesele vesti, da se neke stvari vendar obračajo počasi na bolje. Zlasti vesti iz Sarajeva so tolažile. V Drinski banovini se je namreč dogajalo, da so uslužbence in uradnike preganjali med drugim že samo zavoljo tega, ker so na decembrskih volitvah glasovali za listo dra. Mačka, odnosno ker so bili pristaji Hrvatske seljaške stranke.

Zganilo se je srce in kulturni činitelji v Sarajevu. Na njihovo posredovanje je predsednik vlade Cvetković telefonski obvestil podbana Krečkovića, potem upravnika državnega bolnišnice dra. Šarca in ravnatelja zdravstvenega zavoda dra. Kaunica, da se morajo vsi odpuščeni nameščenci zopet vrniti v svojo službo.

To odločbo predsednika vlade so dobro sprejeli v vseh sarajevskih krogih in mnogi upajo, da bodo popravili krivico, ki so jo prizadeli iz prav tako nestvarnega razloga tudi drugim uslužbencem in uradnikom z mučnimi preganjanji.

Nadalje so prejela upravná oblastva naredbo, da ne smejo pozvati na nastop kazni nobenega od tistih, ki so bili kaznovani zbog volitve. Skupina narodnega sporazuma v Sarajevu je v teh dveh mesecih izplačala odpuščeniim služabnikom in uradnikom, ki jih je bilo samo v tem

mestu dobro stotino, nad 80.000 dinarjev podpore. Nekateri nabiralci teh sredstev so bili kaznovani, zdaj pa jim kazni po najnovejši odredbi ukinjajo.

Upamo, da se tisti hudi časi, ko so neki politični mogotci — pravilno: politični slabiči — neljube jim nameščence toliko preganjali brez stvarnih razlogov, ne povrnejo nikoli več. Premestitve, upokojitve in odpustitve iz službe so bile občasno — tu bolj, tam manj — na dnevnem redu. Napravljali so državljane druge, tretje, da, nikake vrste, narodne izobčence, včas kar na debelo... Bo prišel čas, ko bo pošteni svet javno s prstom kazal na ljudi, ki so preganjanja predlagali, zahtevali in odobraval. Kdo more preceniti škodo in gorje, ki so jih povzročili preganjalci nedolžnim posameznikom, družinam in deželi z nesmiselnim početjem?

Kakor kaže razveseljivi sarajevski primer, se je zganilo srce in zbuja se jim vest. To je dobro znamenje za našo bodočnost. Človeška vest in državljanska modrost naj povsod zmagujeta! Zavedni narod bo blagoslovil tiste, ki bodo vse take krivice odpravili in popravili, za bodočnost pa odločno preprečili in onemogočili!

Počkov.

ni osamljen. Človek, ki je vse svoje življenje gal in skrbel za domačijo, se težko loči od aktivnega gospodarstva. V tem vnanjem dogodku je globlji pomen za notranjost tistega, ki se s tem trenutkom mora po sili zavedati, da je odslužil, da je dal slovo mladosti, skratka, da je postal pri hiši več ali manj nepotreben. Kakšen boj bojuje v sebi človek, ki se mora umakniti pred življenjem v »kote«, to ve samo tisti, ki je to tragiko že sam doživel. Popolnoma pravilno je torej, da si prevžitkarji s pogodbami določijo, kaj smejo še pričakovati od življenja, od mladih, preden oddajo posestvo v druge roke.

Našo vas bo treba v bodočnosti sanirati ne samo gospodarsko, ampak tudi etično. In prav šola in cerkev sta tisti dve silnici, ki moreta na naše kmečko ljudstvo vplivati vzgojno, da se ne bodo ponavljali žalostni primeri, ki so danes skoraj že pravilo, da preužitkarji ne uživajo pri mladih gospodarjih tiste ljubezni, ki so si jo zaslužili s svojim dogoletnim delom za gospodarski dvig domačije. Predvsem pa je potrebno, da so prej etično prekvašeni ljudje, ki dajejo naši podeželski cerkvi in naši ljudski šoli svoj obraz! Izginejo naj že iz naših vasi pred sodski, ki jih z mržnjo sejejo med delovno ljudstvo ljudi, ki niso dorasli svojemu poslanstvu! Preneha naj že mržnja zaradi dnevnih političnih vprašani, ki so se in se najbrž še bodo reševala brez ljudi, ki ne znajo ničesar drugega, kakor fanatično sovražiti vse, kar ne misli tako, kakor oni. Potlej bo tudi v naših kmečkih domovih več

ljubezni in več razumevanja za težnje in potrebe preužitkarjev, ker se bodo v harmoniji in medsebojnem sporazumevanju lahko reševali tudi težkoče, zaradi katerih se danes pri slabo vzgojnih ljudeh načelno spori med mladimi in preužitkarji.

Ne bi pa bilo pravilno, če bi vso krivdo za spore na domačijah valili samo na mlade! Poznam primere, ko so bili vprav preužitkarji krivi, da je v hiši zavladalo sovraštvo in da se je medsebojna mržnja med mladimi in preužitkarji razbohotila tako daleč, da so morali končno »stari« na sodišču iskati pravico do življenja. Pomislimo samo na ženitev, ki je čisto začetek vsega zla! Oče ali mati odsvetujeta sinu, naj bi se poročil z izbranko. Onadva vidita na njej vse polno napak, sin pa jo ljubi in si jo je izbral za življenjsko družico. Če zmagata sinova volja, pride mlada v hišo. Mržnja, ki se je že od vsega početka usidrala v srce očeta ali matere, pa še naprej tli. In mesto, da bi tašča mladi ženi pomagala pri gospodinjstvu z nasveti ter skušala najti vez, ki bi spajala srca mlade in stare gospodinje, često slišimo tožbe: »Mlada ničesar ne zna! Mlada je potratna! Še otrok ne zna umiti!« itd. Končno pridejo take govorice, ki imajo svoj začetek ponavadi kje v sosednji hiši, na uho tudi mladi gospodinji. In nejevoljna raste v jezo, jeza v spor, spor v kreg, kreg v tebež in na žalost se potlej dogajajo celo primeri, da se poslednje dejanje takšne družinske tragedije odigra ponavadi na sodišču. Tudi »stari« bi morali biti dovzetni za nov na-

Kulturna obzora

Socijalno-ekonomski institut, njegovo delo in njegove izdaje

»Ne gradi se moderna država z narodno pesmijo«, je rekel Adam Pribičević na zadnjem občnem zboru »Seljačkoga kola«. Ta preprosta, a toliko bolj prepričevalna konstatacija je, zavestno doživljena tudi s strani nekaterih slovenskih intelektualcev, dala pobudo, da se je v začetku preteklega leta ustanovil v Ljubljani Socijalno-ekonomski inštitut. Brez dvoma so to ustanovo rodili pereči socialni in ekonomski problemi naše zemlje in kar je glavno — popolna brezbržnost za te probleme s strani tistih merodajnih činiteljev, ki bi v prvi vrsti bili poklicani, da se pozanimajo zanje. Slovenska oficialna javnost je bolečala in še boleha na težki bolezni, da se nikdar, niti v najtežjih momentih našega in svetovnega zgodovinskega dogajanja ne potrudijo, da bi s temi dogajanjmi šla roko v roki. Šele, kadar jo čas brezobzirno udari, se zave, brezglavo hlasta za noko, kolikor toliko ugodno rešitvijo iz neprimernega položaja in — tarna.

Ta tipična slovenska sentimentalnost je že v nešteti primerih skrivila, da nas je zgodovina v odločilnih trenutkih našla nepripravljene in zbegane. Težke posledice te nepripravljenosti pa je v vseh primerih moral vedno občutiti v največji meri naš delovni človek. Upajmo, da Socijalno-ekonomski inštitut — ki je nastopil v zadnjem trenutku — ni prišel prepozno. Zato pa je njegovo poslanstvo tem važnejše in zasluge ustanoviteljev toliko večje.

»Sei« si je dal namen, da stavi v službo stremiljenj za izboljšanjem življenjskih prilik našega ljudstva ekonomsko teorijo in tehnično znanje svojih članov. Po pravilih ima »Sei« sledeče naloge:

1. Zbirati in raziskovati dejstva našega gospodarskega in družabnega življenja, proučevati možnosti za čimboljše izkoriščanje danih sredstev in energij za izboljšanje življenjskega nivoja našega prebivalstva.

2. Vzbujaati v javnosti zanimanje za te probleme. (Citirano po programatski izjavi »Seija« v reviji »Tehnika in gospodarstvo«, letnik IV., str. 2.)

Kot najvažnejšo in najnujnejšo si je inštitut nadel nalogo, najti pota in možnosti temeljite racionalizacije našega gospodarstva in sicer na način, da se racionalnost ali neracionalnost ne sme presojati s stališča posameznega gospodarstva ali poedine gospodarske panoge, temveč vedno s stališča vsega narodnega gospodarstva. To svojo namero opravičuje inštitut s konstatacijo, da racionalizacija posameznih gospodarstev oz. gospodarstev panog vodi le v spremembo v razdelitvi dohoda, do čim mora biti končni cilj takega dela in prizadevanj le povečana produkcija dobrin in boljše kritja potrebščin in narodne celote.

Kako misli »Sei« priti do svojih ciljev? Uvodoma smo že naglasili, da do sedaj pri nas v Sloveniji ni bilo za tako vrsto

dela — če izvzamemo nekatere posamezne in neorganizirane poizkuse, pri čemer pa moramo izzeti delo mladega »Učiteljskega pokreta« — skoraj nobenega zanimanja. Zato so naloge »Seija« velikega in pionirskega značaja. Inštitut se tega tudi v polni meri zaveda. Ustanavljal bo posamezne odseke in sicer po panogah, za katere se mu prej posrečilo najti sodelavce. Delo teh sekcij pa bo urejeval poseben koordinacijski odsek in ga obenem spravljaj v sklad s potrebami celote slovenskega in jugoslovanskega narodnega gospodarstva. Posebno simpatična je misel, da inštitutovega dela ne sme motiti činjenica, da bodo njegovi sodelavci gledali na posamezne probleme različno in ne morda enotno. Po pravilnem mnenju ustanoviteljev inštituta je taka različnost gledanja na probleme celo zaželena. Temu mnenju se v celoti pridružujemo, kajti le v svobodni, demokratično zasnovani diskusiji pridejo vse težnje pravilno do izraza in rode one usnehe, ki koristijo najširšim plastem naroda.

Študijski načrt »Seija« se deli v dve poglavji. Prvo poglavje nosi naslov »Študijsko gradivo v sistematični razporedbi« in vsebuje podrobno dispozicijo študija prebivalstva, sredstev za proizvodnjo, potrošnje in potrošne moči, proizvodnje in službe in pregleda razdelitve narodnega dohodka. Drugo poglavje nakazuje konkretni delovni načrt glede zbiranja študijskih pripomočkov, inštitutovega publicističnega dela, organizacije študijskega dela. Še posebej so v inštitutovem načrtu proučevanje in ankete. Anketa o rodbinskih gospodarstvih, proučitev možnosti donosov našega poljedelstva, obnova naših naselij, proučitev davčne obremenitve našega prebivalstva in obratov, študije gospodarskih bilanc, študije o denarni organizaciji in poreklu kapitala ter štednji in proučevanje ostalih pridobitnih panog.

Inštitut je na najboljši poti, da nam te probleme temeljito analizira. To dokazuje njegova živahna publicistična delavnost. Poleg glasila »Tehnika in gospodarstvo«, ki izhaja v mesečnih zvezkih in v katerem srečujemo imena vseh slovenskih socioloških in ekonomskih strokovnjakov, je inštitut izdal tekom svojega kratkega obstoja kar tri posebne študije in sicer Gosarjevo »Gospodarstvo po načrtu, njegove naloge in problemi« in dve knjigi pod naslovom »Socialni problemi slovenske vasi«, ki so ju napisali dr. Ivo Pirč, Franjo Baš, Hrvoje Maister in Filipo Uratnik.

Ker se zavedamo važnosti inštitutovega dela, smatramo za potrebno, da se o njem čimveč javno diskurira. O tem delu bomo sproti obveščali naše čitatelje. V prihodnjih številkah pa bomo nekoliko več srečovali o omenjenih publikacijah »Sei«.

J. S.

Gostovanje ljubljanske drame:

Hlapci

Morda največje doživetje tega večera, ki je bil poln navdušenja in toplega zanosa, je bilo doživetje besede, doživetje slovenskega jezika. Prijatelj, s katerim sem se pogovarjal, je rekel: »Nikoli se prav za prav nisem tako živo zavedel, da je slovenščina tako lep, tako blaglasen, tako mehak, pa vendar tako moško trd jezik!« Kar so nam pokazali ljubljanci na tem področju, na področju govorne kulture, človek temu že ne more več reči govorna tehnika, je bil tisti plus, ki ga pri domačih umetnikih še zmirom pogrešamo. Vsa govornica je bila tako enotna, tako iz enega vilita, kakor je pri našem

čin življenja, ki mu slede »mladi«. Če je šlo to življenje mimo njih, naj še ne mislijo, da je vse, kar stori mlada, narobe. Če mož ljubi ženo, bo v sporu na njeni strani! Težkoče v vsakdanjem življenju, ki se vale na ramena mladega gospodarja, pa so čisto tudi vzrok, da »mlada kri« prej zavre kakor »stara«. Zato bi morali biti tudi preužitkarji previjni, kaj govore, da ne bodo z večim nerganjem netili sovraštva v hiši, pri kateri imajo zgovorjen »kot«. Le z ljubeznijo in medsebojnim spoštovanjem bodo preužitkarji čisto sami dosegli, da njih kruh ne bo grenak in da jim ga bodo delile roke, katerih delo bo od užitarjev cenjeno in pohvaljeno! Ljubezen in pohvala sta vzgojni sredstvi, ki bi ju moral poznati sleherni previzitkar, saj je s tema vzgojnima sredstvama vzgajal svoje otroke, dokler je bil še gospodar. Ko bodo previzitkarji ljubili in cenili delo mladih, jih bodo tudi mladi spoštovali! ljudi, ki jim domovina ne more dati kruha

L. Z.

»Društvu narodov«, ki se le počasi staplja v zborni izreko, nismo vajeni in je pač še dolgo ne bomo doživeli. Sicer bi ne bilo prav, če bi krivdo za to pripisovali izključno domačim igralcem in režiserjem samim — saj se moramo zavedati, da živimo na ozemlju, kjer sta se lepota in bogastvo našega jezika razvila bolj v leksikalno plat, ne pa v melodije intonacij in vokalnih širin oziroma ožin, ki bodo štajerskemu ušesu in jeziku težko dostopne.

Režija Cirila Debeveca, ki je igral tudi Jermana, se je od zamisli, ki jo imam jaz in morda še kdo o Cankarjevih »Hlapcih« močno oddaljila. Posebno občutno je bilo to v znamenitem Jarmanovem govoru, kjer se mi je zdel Debevec mnogo preveč miren. To ni bil tisti puntar, kakršnega nam je podal pred leti pri nas Nakrst, in ki nam je še vsem tako toplo v spominu. Debeveca režija je vse tiste močne dramatične momente zbrisala z neko lahno lirčno meglico. Deloma tudi zato, ker ima organ Debeveca, pa tudi Boltarjeve, nekje na dnu skoraj melanholičen prizvok. Zdi se mi, da bi prav za Jermana, morda za to edino Cankarjevo osebo, ta glas in ta igra ne odgovarjala. Pač pa nam je dala Boltarjeva po glasu, kretinji in celo obleki tako Cankarjevo Lojzko, da si jo težko zamisljamo pristnejšo. Izredno živa je bila Potokarjeva igra (Komar) — le morda za to okolje prerealistična. Do podrobnosti izdelan in izbrusen je bil Lipahov Hvastija. Skrbniškov župnik in ostale vloge so bile uglašene na Jermana in so tvorile enovito celoto.

Brez ozira na izredno umetniško raven ljubljanskih gostov, pa je pomenilo to gostovanje za Maribor, ki se je zopet enkrat nekoliko vzdramil, velik, ne le kulturni dogodek, ampak nov zanos, ki nam je v teh klavnih časih in na tem prostoru tako zelo potreben.

jad.

Bomo dobili glasbeno akademijo?

Akademija znanosti in umetnosti, ki smo jo lansko leto dobili Slovenci, ni morda konec naših kulturnih zahtev. Pred nami je še potreba po kliniki, po izpopolnitvi vseh fakultet ljubljanske univerze, po glasbeni in slikarski akademiji. Trenutno pa je najbolj živo vprašanje glasbena akademija, katere ustanovitev je sprejel in odobril že parlament pred 1. aprilom leta 1938 in je bila zanjo v tekoči državni proračun tudi vnešena dotacija. Zakaj neki pa s toliko potegujemo za glasbeno akademijo?

Utemeljenost glasbene akademije je dana že z ugodno razvojno stopnjo slovenske glasbe, ki spričo svojih kvalitit more nuditi dovolj torišča takšnemu zavodu, kot je glasbena akademija, ki naj predstavlja višek glasbeno-izobrazbenih formalnih možnosti. Vsako kulturno področje, ki je doseglo zadostno razvojno višino, samo zahteva sebi primerne najvišjega zavoda, ki bo nudil vse možnosti za čim večje izpopolnjevanje dotičnega področja. Isto velja tudi za glasbo, ki torej z ozirom na omenjene razloge zahteva ustanovitev svoje akademije in isto tudi v celoti opravičuje. Poleg tega pa ustanovitev glasbene akademije ni zgolj zahteva glasbe, marveč celotne slovenske kulture, ki si jo zamisljamo visoko razvito z vseh strani in torej nikakor enostransko. Celo toliko moremo trditi, da mlada slovenska Akademija znanosti in umetnosti nikoli ne bo doživela pravega razmaha, če ne bo imela trdne, zdrave podlage. Vprav to podlago (če izvzamemo gospodarsko stran, ki pomeni docela samostojno poglavje tega vprašanja!) pa ji tvorijo vse najvišje izobrazbene ustanove (univerza, glasbena in slikarska akademija itd.), ki bodo mogle vzgojiti takšno kvalitativno znanstveno in umetniško generacijo, katera se bo tvorno udejstvovala v slovenski kulturi in pomagala pri uresničevanju smotrov Akademije znanosti in umetnosti. Če torej natančneje pogledamo to vprašanje, vidimo, da bi bila toliko zaželena Akademija znanosti in umetnosti v zraku, če bi ne dobili vseh omenjenih zavodov; z njo in brez teh ustanov, ki ji tvorijo temelje, bi imeli samo pol in bi tako rekoč gradili stavbo od zgoraj navzdol, če bi do temeljev sploh kdaj prišli in če bi se morda stavba s streho, pa brez ogródja ter temeljev že sama prei ne zrušila. Akademija znanosti in umetnosti mora biti središče najvišjega kulturnega življenja, ki pa bo moglo uspevati samo tedaj, če bo imelo na razpolago dovolj kvalitativnih delavcev; te pa morejo vzgojiti le dobro organizirane in po kvaliteti visoke institucije, kot so n. pr. univerza, glasbena, slikarska akademija itd.

Po drugi strani pa se vprašajmo, zakaj hočemo nadomestiti že obstoječi ljubljanski konservatorij z glasbeno akademijo. Odgovor se opira predvsem na gospodarske momente. Naš konservatorij je sicer državen, kljub temu pa je del inventarja privatna last; da so se ga mogli konservatoristi posluževati, so morali do lanskega leta plačevati zelo visoke mesečne šolnine (poleg državnih šolnin); s tem so bili študentje seveda zelo obremenjeni, saj niso uživali istih ugodnosti, kakor obiskovalci drugih državnih šol. Tudi profesorji so nastavljeni na državni ustanovi, pa še danes nimajo položaja, ki jim po njihovi umetniški kvalifikaciji pripada; zavoljo tega so gospodarsko zelo oškodovani. To je bil do lanskega leta drug razlog pobiranja mesečnih šolnin, da so iz njih mogli profesorji dobivati doklade. Vse to je z novim študijskim letom odpadlo, kajti sedaj se pobira na semester le prispevek 200 din, ki služi kritju raznih potrebščin. Učne moči so torej izgubile prejšnje doklade; ostala jim je le nezadostna državna plača, vsled česar je postal njihov gospodarski položaj naravnost nezdržen. Medtem pa se je lani ustanovila

v Beogradu glasbena akademija, ki ima značaj visoke šole, profesorje urejene v sistem visokošolskih nastaviteljev, že od začetka okrog 1 milijon 800 tisoč dotacije (ljubljska akademija, ki je že v drž. proračunu in je že danes lahko popolna, pa okrog 800 tisoč, torej 1 milijon manj!) in — iste smotre kot ljubljanski konservatorij in zagrebška glasbena akademija, ki spričo tega zahtevata tudi beograjski enakovredno formalno in gmojno ureditev.

Nujnost slovenske glasbene akademije torej ni nekako iz trte izvita, temveč je utemeljena zavoljo glasbe same, celotne slovenske kulture, slovenske Akademije znanosti in umetnosti, zavoljo gospodarskih potreb konservatorija in izenačenja z beograjsko glasbeno akademijo. Naš slovenski konservatorij je v vseh oziirih pripravljen na spremembo in ustanovitev glasbene akademije, ki je tembolj nujna, ker se bliža 1. april; če do takrat ne bo rešeno to vprašanje, bodo zapadle že določene dotacije in delo za formalno ustanovitev bi se moralo pričeti znova. Zato utemeljeno pričakujemo, da bodo merodajni činitelji v Beogradu pravočasno poskrbeli za rešenje tega vprašanja pred 1. aprilom — začetkom novega proračunskega leta, s čemer se bo slovenska kulturna provinca zopet pomaknila bližje k svojemu smotru.

Za dr. Lahov spomenik!

Lani je umrl v Ljubljani profesor dr. Ivan Lah. Pokojni ni bil samo eden vidnejših slovenskih književnikov, ki je pomagal graditi našo leposlovno kulturo, ampak je bil eden onih preporditeljev, ki so s svojim življenjskim delom trpeli in s svojo krvjo gradili Jugoslavijo in sekali pot do naše svobode.

Ko smo bili zedinjeni, dr. Ivan Lah ni miroval. Neutrudno je bedel nad dogodki v svetu in zapisal marsikdaj pregrenko resnico, v kateri se je pokazal skozi in skozi poštenjaka. Pokojni je bil nadalje eden onih velikih ljudi pri nas, ki so vedno gradili na temeljih humanitete in gledali preko te humanitete na prilike doma in v svetu. Prav pokojni Lah je bil znova eden onih redkih in velikih Slovanov, ki ni nikoli pozabil na slovanstvo, za katerega se je boril že z mlada. S svojimi članki nas je zbliževal s Čehi in Rusi. Njegov pogled na prilike v teh dveh slovenskih državah je bil vedno pravičen, in nikoli nište našli sledu omalovaževanja in sovraštva v njem.

In če temu velikemu pokojniku, ki je zapustil preko deset knjig za sabo, ki je bil eden izmed naimarljivojših delavcev pri »Vodnikovi družbi« in ki je vse svoje življenje tudi trpel zaradi tega, kar je izpovedoval v svojem pisanju, postavimo dostojen nagrobni spomenik, pa postavimo enemu onih redkih ljudi, ki mu je ves narod dolžnik še po smrti. Ne samo dolžnost, ampak tiha manifestacija vsakega izmed nas bi naj bila, da prispeva po svojih zmoglostih za nagrobni kamen svojem velikemu sinu. Tak nagrobni kamen bo pač najmočnejša in živa manifestacija tega, kar je dr. Ivan Lah izpovedal s svojim življenjskim delom.

PREJELI SMO

Roditeljski list febr. 1939. Šesta številka drugega letnika prinaša sestavke dr. Franca Zgeča: »Krivica«, dr. Stanka Gogale »Vzgoja v družini«, Gustav Šilih nadaljuje z opisovanjem otroških napak in je tokrat prišla na vrsto strašljivost. B. P. je prispevala črtico »Razgovor v vlaku«, M. L. »Kdo je kriv?«, sledi Mire Kandler sestavek »Mačeho bomo sovražili...«, dalje dr. Vlada Schmidta »Ali naj postane naš sin elektrotehniški vajenec?« Revijo zaključujejo vzgojni nasveti, zdravstveni nasveti, poročila v knjižnem kotičku in v rubriki roditeljski pokret.

Mesta črpajo iz vasi najboljše moči

Dvajseto stoletje bi lahko imenovali stoletje selitve kmetskega prebivalstva v mesta. Posebno po vojni, ko je nastopila doba velikih industrij in ko je bilo potrebno veliko število delavcev in delavk, je kmetsko prebivalstvo kar v množinah udiralo v mesta. Kmečke hiše so se praznile, a zato so se polnile velike hiše, kasarnam podobne, v mestih, kjer žive ljudje v sami kuhinji ali imajo v najboljšem slučaju kuhinjo in sobico.

Vsa sprememba materialnih pogojev za življenje je imela za posledico tudi spremembo in nekako revolucijo duše in ravno v tem obstaja oni socialni preobrat, ki se je izvršil v prehodu iz 19. v 20. stoletje.

Pomisliti je treba, da se je prebivalstvo Evrope počenši z 19. stoletjem neverjetno naglo množilo. L. 1800. je štela Evropa 190 milijonov duš, a po štetju l. 1933. 513 milijonov duš! In zanimivo je

pogledati, v kakem razmerju stojijo odstotki prebivalstva, ki biva na deželi in onega v mestih. L. 1846 je bilo 76% celokupnega prebivalstva Francije po svojem bivališču kmetskega, a danes je 46%, torej pod polovico celokupnega prebivalstva. V Belgiji se to kaže še jasneje: prebivalstvo krajev, ki so imeli manj kakor 5000 prebivalcev in ki so znašali l. 1866 še 64% celokupnega prebivalstva, danes ne znaša več kakor 40%! Prav isto sliko nam kažejo statistike Nemčije, Anglije, Holandske in Švedske.

Današnja doba vleče ravno tako kakor doba najvišje egiptovske, asirske, grške in rimske kulture vse poglede v mesta, kjer je torišče kulture. Ta torišča privlačijo z dežele ravno najbolj podietne in inteligentne ljudi, ki vidijo v kulturi nekaj, kar jim bo pomagalo do boljšega in lažjega življenja. Mesta so duševna središča vsega kulturnega življenja, a postanejo

Tudi sadjevec ponarejajo!

Dobili smo na roko oglas o sredstvu »Jablus« za umetno napravo »sadjevca«. Naš tednik ga ni hotel objaviti navzlic vnaprej plačani pristojbini, ker uprava »Edinosti« misli, da bi s tako objavo sama kršila zakon, kakor ga krši ponarejevalec nekih pijač z nedopustnim umetnim sredstvom. Saj je javno priporočanje takih stvari in dejanj tudi kaznivo. Po drugi strani pa »Edinost« za noben denar vedoma ne stori ničesar, s čimer se ogrožajo koristi splošnosti — v tem primeru posebno koristi kmeta sadjarja — in zdravje naroda.

Prinašamo besedilo oglasa, ki smo ga samo jezikovno nekoliko popravili:

»Jablus za jabolčnik. — Ako boste imeli pijače za domačo potrebo premalo, ali če je Vaš sadjevec kisel, si lahko pomagata, ako naročite priznani snov »Jablus«, iz katere napravite izvrsten jabolčnik ali hrusevec tudi brez naravnega sadjevca. S poštnino stane 50 litrov din 39,50, 75 litrov din 53.—, 100 litrov din 69.—, 150 litrov din 98.—, 300 litrov din 182.—. Stotine pohvalnih pisem. — Glavno zastopstvo Franc Renier, Podčetrtek.«

Oglas pa prinašajo nekateri drugi listi. Pa ne letos prvič, že davno so podobne oglase prinašali za dober zaslužek. Ker se to ponavlja, je naša domneva, da se za to nihče ne stara, upravičena.

Prepričani smo, da sredstvo »Jablus« — kako hitro ti polatinijo našo besedo »jablana« ali »jabolko«, da je bolj mišljivo — in njega raba za napravo »jabolčnika« ali »hrusevca« nista dopustna. Že neka določila zakona o vinu iz leta 1929. nas na to opozarjajo, in sicer v par. 10. vinskega zakona ter v členu 29. pravilnika k temu zakonu. Paragraf 10. z. z. veli:

»Pijače, ki se dobijo z alkoholnim kipejem sadnih sokov, se smejo dati v promet samo z nazivom, ki jasno pove, da niso iz grozdja. Ako se pripravljajo za prodajo, ni dopustno uporabljati ne grozdja vinske trte ne njega neposrednih proizvodov: mošta, vina, tropinšnice in tropin.«

Člen 29. pravilnika k v. z. pa pojasnjuje navedeno zakonito določbo takole:

»Sadne pijače so skladno s par. 10. zakona o vinu pod kontrolo toliko, kolikor ne smejo nositi imena »vino« brez označbe, ki bi jasno kazala izvor, in da se pri njihovem pripravljanju ne smejo uporabljati niti grozdje od vinske trte niti njegovi neposredni proizvodi: mošt, vino, tropinšnica in tropine. Ako so sadjevci za prodajo v istem prostoru, v katerem je vino, se jim mora dati odločno mesto in na vsakem sodu mora biti napisano čitljivo ime tega proizvoda.«

Res, zakon o vinu ne štiti sadjevca v vseh pogledih. Ščitita ga kolikor toliko zakon o nadzorstvu nad življenjskimi potrebščinami od 8. II. 1930. in zakon o pobiljanju nepoštenih tekme (nelojalne konkurence).

Gotovo je tole: umetna naprava »sadjevec« po gorenjem priporočilu nima zakonite osnove, marveč je protizakonita in kazniva. Saj niti v naravnem sadjevcu za promet ne sme biti niti grozdnega soka, pa bi se smel »sadjevec« napravljati kratko in malo iz »Jablusa« v vodi?

Za danes naj zadostuje ta opozoritev. Odločilna oblastva, javne strokovne ustanove in zavodi ter — ne nazadnje — kmetijske organizacije pa že vedo, kaj je treba nemudoma storiti. Pripomnimo še, da je po našem mnenju razpečevalec »Jablusa« iz Podčetrka na vsej stvari razmeroma še najbolj nedolžen. Prave krivice je treba bolj trdo prijeti.

Andrej Zmavc.

Gospodarstvo

Gospodarski načrt banovine

Za finančno leto 1939/40

V pondeljek se je sestel v Ljubljani banovinski svet, da prouči proračun dravske banovine za prihodnje finančno leto 1939-40. Zasedanje je otvoril ban dr. Natlačen z daljšo razlago proračuna, v kateri je podrobno razpravljal o gospodarskem razmahu Slovenije za bodočnost.

Ban je dejal, da stremi banska uprava za tem, da se dežela kolikor mogoče in hitro elektrificira. Sléherna vas naj dobi elektriko. Dela so že tako napredovala, da imajo elektriko kraji, v katerih stanuje 42 odstotkov vsega prebivalstva Slovenije. Lani se je največ delalo na Dolenjskem, v Savski in Savinjski dolini. V zadnjih treh letih so se dohodki iz prodanega toka več kot podvojili. V daljnovele in krajevna omrežja je bilo doslej investiranih še več kot 24 milijonov dinarjev.

Kmetijstvo napreduje, čeprav ne v onem tempu kot bi bilo želeli. Slovenija je agrarno pasivna pokrajina in je zato treba zboljšati zemljo in način obdelave z raznimi melioracijami, boljšimi napravami, izbranim semenjem in sploh z izkoriščanjem poljedelstva do skrajne meje. Banovina bo pomagala, kolikor bo v njenih močeh. V proračun so vstavljeni veliki zneski za podporo kmetijstvu, sadjarstvu, živinoreji, vinarstvu itd., ker si je banska uprava sve sta, da je treba za kmeta storiti kolikor mogoče mnogo.

Napravile se bodo nove ceste tam, kjer je to najbolj potrebno in kjer to zahteva naraščajoči promet. Žal, da so sredstva skromna in zato marsikatera cesta še ne bo prišla tako hitro na vrsto.

Šolstvo se povoljno razvija in so se v treh letih povečali izdatki od 20,2 na 33,1 milijonov dinarjev. Sezidanih je bilo nekaj novih ljudskih šol, druge bo treba še postaviti. Letos bo treba zgraditi nekaj velikih gimnazijskih poslopij v Mariboru, Celju, Murski Soboti in Ljubljani. V pro-

gramu je tudi organiziranje prosvetnih domov in drugih kulturnih ustanov.

Velike izdatke zahteva socialno skrbstvo. Zaposlenost se ne razvija več tako povoljno kakor zadnji dve leti, dasi v glavnem ne nazaduje. Zadovoljivo je dejstvo, da so se v treh letih povišale meзде od 22,51 na 25,50 dinarjev na dan. Proizvodnja napreduje, čeprav ne v vseh panogah zadovoljivo. Počasi gre navzgor, v Sloveniji nikakor ne tako hitro kakor v drugih pokrajinah države.

Slovenija plačuje 13,8% vseh davkov v državi, prometnega davka celo 18%, dasi ima le 8% vsega prebivalstva Jugoslavije. Na poljedelstvo odpade 60,4% prebivalstva, na industrijo in obrt pa 19,5 odstotkov. Kako velika je obremenitev Slovenije, se vidi tudi iz tega, da plačuje pri nas povprečno vsak človek 1056 dinarjev davka na leto, v drugih banovinah pa komaj 580 dinarjev.

Zdravstvo se vidno boljša in je umrljivost manjša. Vendar je treba bolnice razširiti in zboljšati, ker ne zadoščajo več navalu nanie. Banovina bo najela kakih 60 milijonov dinarjev za razširjenje bolnišnic, v Murski Soboti pa bo zgrajena nova.

Proračun predvideva vsega skupaj 136,6 milijonov dinarjev, za 6,3 milijonov več kot tekoči proračun. V dveh letih so se izdatki povečali za 16 milijonov dinarjev, ker so potrebe vedno večje. Izdatki so z dohodki popolnoma kriti in ne bo uvedenih nobenih novih davščin. Pobirate se bodo tudi v prihodnjem finančnem letu doklade na direktne davke, in sicer znaša splošna doklada 50 odst., cestna 5 odst., zdravstvena 5 odst. in šolska 35 odst., skupaj 95 odstotkov. Ostali dohodki izvirajo iz donosov banovinskih podjetij, iz raznih pristojbin, trošarin itd.

Proračun je bil v celoti sprejet brez bistvene spremembe.

Vloga konzumentov v gospodarskem življenju

Živimo v dobi, ko so vse panoge gospodarskega življenja dosegle najvišjo stopnjo organizacije. Svetovna industrijska proizvodnja je združena v močne kartele in truste, denarništvo in zavarovalnice pa v svetovne finančne koncerne. Le v eni panogi gospodarskega življenja — v potrošnji — vlada še vedno skoraj popolno pomanjkanje vsake organizacije. Konzument se še vse premalo zaveda vloge, ki bi jo lahko igral v gospodarskem življenju. Mesto da bi bil gospodar in odločujoč činitelj v njem, je vsled svojega neznanja in vsled pomanjkanja organizacije le predmet izkoriščanja od strani ostalih činiteljev, ki sodelujejo v gospodarstvu. Vsled pomanjkanja organizacije konzumentov trpe oni sami največ škode, zraven pa tudi celotno narodno gospodarstvo. Samo pomislimo, koliko se troši za reklamo, t. j. v popolnoma neproduktivne svrhe, koliko se proda blaga, ki ne nudi absolutno nikake koristi, samo zahvaljujoč neznanju konzumentov, ter koliko posrednikov in verižnikov se je vrnilo med proizvajalcem in konzumentom samo radi njih neorganiziranosti. Kako vsi ti pojavi po nepotrebnem podražujejo blago, se vidi najbolje po tem, da plača včasih konzument za kak izdelek ceno, ki je tri do štirikrat večja od proizvodnih stroškov. Samo nedovoljna zavest konzumentov je omogočila, da se na tisoče ljudi odvaaja od koristnega dela in se posveča verižništvu in spekulaciji.

Če gledamo torej današnje gospodarsko življenje s stališča interesov celotne druž-

be, ne pa tega ali onega njenega dela, vidimo, da organizacija gospodarstva še daleč ni nacionalnejša in to le po krivdi konzumentov. Le-ti bi z organizirano akcijo mogli odstraniti škodljive pojave kot a. pr. pretrano verižništvo, pa tudi proizvajalce podučiti, da se na svetu ne proizraja samo radi dobičkov in dividend, temveč v prvi vrsti zato, da se zadovolji človeške potrebe.

Posebno sedani razvoj v proizvodnji, ki s pomočjo kartelov in koncernov vedno bolj teži k združitvi in k monopolu, z nujnostjo zahteva tudi organizacijo konzumentov. Kjer stoji nasproti enotna in zedinjena fronta producentov, tam morejo z uspehom zastopati svoje interese samo združeni konzumenti. Le organizirani konzumenti se morejo upreti visokim cenam izdelkov one proizvodnje, ki ima monopolski položaj, le ti so v stanju, da organizirajo bojkot proti slabemu oziroma nekoristnemu blagu. Posameznik nima vedno možnosti, niti zmožnosti, da se prepriča, če ima blago res ono vrednost in one lastnosti, ki jih reklama oznanja. Konzumne organizacije si pa lahko vedno nabavijo specialiste, ki umejo o tem presoditi.

Na organiziranju konzumentov so mnogo delale konzumne zadruge. Toda dokler jim ne uspe, da se večina konzumentov oklene zadrug in dokler se vse konzum-

Trgovska bilanca v letu 1938

Naša državna trgovina je sklenila lanskeletni račun s prebitkom v znesku 72 milijonov dinarjev, dočim je znašal ta prebitok leta 1937. celih 1038 milijonov dinarjev. Torej ogromen padec, ki da misliti.

Celotni naš izvoz lanskega leta je znašal v teži 3.702.070 ton, v vrednosti pa 5.047,4 milijonov dinarjev, dočim je bilo leta 1937. izvoženih 4.557.359 ton v vrednosti 6.272,4 mil. dinarjev. Iz tega sledi, da se je lansko leto zmanjšal izvoz v teži za 855.325 ton ali za 18,77%, v vrednosti

1937	1.104.950 ton
1938	1.269.889 ton (+ 14,94%)
1937	4.557.359
1938	3.702.070 (- 18,77%)

Takoj pade v oči nesorazmerje: Dočim je naš izvoz leta 1938. padel v teži blaga za 18,77%, je uvoz blaga porastel za 14,94% in medtem, ko je padla vrednost našega izvoza za celih 19,53%, je izgubil uvoz po vrednosti samo 4,94%. Da to

ne zadruge, i kmetske i delavske i uradniške, ne združijo v enotno in močno organizacijo, toliko časa ni mogoče začeti prave borbe za racionalizacijo celotnega gospodarskega življenja. Ra.

Perutninarstvo

V naši državi so dani vsi pogoji za razvoj perutninarstva, ki pa nikakor ne napreduje tako, kakor bi bilo to želeli z ozirom na precejšen porast prebivalstva. Tej gospodarski panogi se v splošnem posveča premalo pažnje, čeprav bi lahko prinašala še lepše dohodke kot jih daje sedaj!

V umnem perutninarstvu prednjači Slovenija, kjer se dela že skozi dolgo vrsto let za zboljšanje kakovosti perutnine, pri čemer je najbolj upoštevana kokošjereja. To organizirano delo je seveda nam v prid, saj more le dobro blago uspešno tekmovati na notranjem in zunanem trgu.

Izvoz perutnine je v našem državnem gospodarstvu kaj važna postavka, saj predstavlja 8 do 12% celotnega izvoza. Po statističnih podatkih vemo, da je bilo število perutnine leta 1920. okrog 15 milijonov, na koncu 1937. leta pa se je dvignilo na 22,5 milijona. Kako je šel razvoj v letih 1928, 1933 in 1937, nam prikazuje preglednica:

	1928	1937
Kure	13.810.418	19.114.371
Race	779.730	1.086.415
Goske	913.278	1.329.577
Purani	577.893	884.234
Skupno	16.081.319	22.414.597

Tako je v teh letih naraščalo število perutnine. Napredek je, toda bil bi lahko lepši, če upoštevamo, koliko nam vrže izvoz. Kakšne vrednosti je za našo državo izvoz perutnine, nam bodo najlepše prikazale številke iz leta 1937:

	kg	vrednost v din
kure	3.915.919	42.765.587
piščeta	6.074.331	73.217.966
purani	2.427.099	30.151.082
goske	1.766.873	18.591.126
race	575.024	6.848.716
ajca	12.928.931	125.146.320
gosia mast	20.886	294.648
perje	977.993	51.904.344
skupaj		340.929.769

Iz tega vidimo, da je bilo leta 1937. izvoženega perutnine in proizvodov iz nje za več kakor 340 milijonov dinarjev. Glavni kupci so Italija, Nemčija, Češko-Slovaška, Švica, Anglija, Francija, Grčija in Albanija.

Zornia dejstva nam muno narekujejo, da še bolj zvišamo pridelek kvalitetne perutnine!

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Cene goveje živine.
Voli. Debeli voli 4,75 do 6 din kg. Slabše rejeni in plemenski voli so bili po 4 do 5,50 din kg žive vage.
Biki po 4,50 do 5 din kg, slabše blago pa celo po 4 din.
Krave 3,25 do 5,25 din kg žive vage.
Telice in mladi iunčki 5 do 6 din kg.
Teleta 4,50 do 8 din kg žive vage.
Svinje.
Plemenske. 5-6 tednov stari pujski po 70 do 90 din, 7-9 tednov po 95 do 125 din, 3-4 mesece stare svinje so bile po 200 do 300 din, 5-7 mesecev 320 do 420 din, 8-10 mesecev 450-520 din, 1. leto stare svinje pa po 720 do 980 din. 1 kg žive teže se je prodajal po 7,75 din. Na sejmu v Kranju so bili 7-8 tednov stari pujski po 150 do 290 din za glavo.
Debele svinje po 8-10,50 din kg žive vage.
Pršutarji od 7,75 do 8,50 din.
Meso.
Govedina od 10 do 12 din kg.
Svinjsko meso od 13 do 16 din kg.

središča največje bede in propada.

Življenje v mestih, posebno v velemestih ima odločen vpliv na človekov razvoj. Pomanjkanje stanovanj, majhne plače, velika utrujenost napornega dela, vse to vpliva na razvoj družbe. Število rojstev skoro vseh velemest je daleko pod številom smrtnih slučajev in le vedni dotok novih ljudi z dežele ohrani isto številčno stanje, odnosno ga še poveča. Čeprav ni to številčno stanje tako važno in faktično tako porazno, ie pa tem bolj porazno dejstvo, da se kakovosti ljudi, njihovega moralnega naziranja mnogo oslabša in da pada tako vzdržema, kar v glavnem dela pomisleke proti priseljevanju v mesta.

Da to število naraščanja duševno zaostalih ni neresnično, dokazujejo tudi številke onih ki so bili sprejeti v zavode za duševno bolne, čeprav je treba vzeti v ozir, da se danes polaga mnogo več važnosti na take zavode in da države bolj skrbe za te nesrečneže. V Franciji je bilo

sprejetih l. 1873 41.000, a l. 1929 91.000! V Italiji je bilo l. 1881 sprejetih 17.000, v l. 1922. pa 79.000 itd.

Kako si moramo razlagati to dejstvo, ki ga ni mogoče tajiti: Edino le na ta način, da hiti iz dežele v mesto v glavnem le del ljudstva, ki se z življenjem na deželi ne zadovolji več in ki ga pogosto zemlja ne more več rediti. Gotovo je, da je med temi ljudmi največji procent zdravih in agilnih, mladih ljudi, ki pa jih mestne razmere polagoma, a sigurno uničujejo. Od tod tako visoka kriminalnost, toliko bolnih; jetnišnice in bolnice so prenapolnjene.

Industrijska Evropa ima v sebi nekaj bolnega, gnilega, kar se kaže v tem, da otroci duševno zaostajajo in da je število teh duševno zaostalih vedno večje. Kje je rešitev? Odgovor je težak: iskati lo je treba tam, od koder prihaja vsa gniloba današnje človeške družbe in sistema gospodarstva, ki polaga vso važnost na industrijo, a pri tem pušča v nemar kmeta,

pa za 1225 milijonov dinarjev ali 19,53 odstotkov.

Celokupno uvoženo blago iz leta 1938. je tehtalo 1.269.889 ton, vredno pa je bilo 4.975,3 mil. dinarjev, dočim je bilo 1937. leta 1.104.950 ton uvoženega blaga, ki je stalo 5.238,8 mil. dinarjev. To pomeni, da je bil lani uvoz zvečan za 164.949 ton ali 14,94%, v vrednosti pa zmanjšana za 258,5 milijonov dinarjev ali 4,94 odstotkov.

V primerjavi uvoza in izvoza iz leta 1937. in 1938. dobimo torej tole sliko:

Uvoz.	5.238,8 milijonov dinarjev
	4.975,3 milijonov dinarjev (- 4,94%)
Izvoz.	6.272,4 milijonov dinarjev
	5.047,4 milijonov dinarjev (- 19,53%)

nesorazmerje ni moglo biti v našo korist, je jasno povedal padec prebitka. Čudna je takšna trgovska politika, ki ne dela v lastno korist, čeprav se vrši trgovina z novimi zavezniki.

Za ženo in dom

Kako si pripraviš dobro zemljo za cvetice

Vsaka cvetica ne uspeva v vsaki zemlji. Sploh je znano, da cvetice lepo uspevajo le v lažjih vrstah zemlje. Če hočeš, da boš imela pri hiši, v vrtu kakor v lončkih, lepo cvetje, moraš te razne vrste prsti poznati in jih znati pravilno uporabljati.

Najvažnejše prsti so: listnata prst, pustinska prst, močvirna prst ter travniška, glinasta in peščena zemlja.

Listnata prst nastane, kakor to že imamo, iz segniliga listja. Najdeš jo v raznih jarkih in v gozdu. V mestih jo prodajajo tudi vrtnarji.

Pustinska zemlja se nahaja v gozdu in nastane iz segnilih gozdnih rastlin. V njej posebno lepo uspevajo acateje, kamelije in rododendron.

Močvirno prst dobiš v izsušenih jezirih in travniških mlakah. Te prsti pa ne moreš takoj uporabljati, temveč jo moraš poprej kompostirati, to se pravi, stlačiti na kup in pustiti tako nekaj časa, da izpuhte iz nje vse taninske kisline. Zgredeno pa je mnenje, da je ta prst dobra za balkonske cvetice. Močvirna prst je v prvi vrsti za cvetice, ki rabijo stalno precej vlažno zemljo. Za blakonske cvetice je najboljša kompostnica, ki si jo doma sama napraviš. V njo lahko sadiš razne občutljive vrste cvetic.

Glinasta prst sme imeti v sebi staro, že predelano glino. Po svoji vrednosti je zelo podobna travniški prsti in iz tega lahko sklepaš, za kakšne rastline jo boš uporabila.

Če vse te vrste prsti poliješ z gnojnico, dobe vase tudi mnogo dušika. Vsako vrsto prsti pa lahko nekoliko pomešaš s peskom, da cvetice ne prično gniti.

Lepi dnevi so tu — vrt nas kliče

Malo zgodaj je še, in tudi sneg nas lahko še preseneti, toda za potrebne navskote ni nikoli prerano. Za to, kar bomo v marcu delali, moramo imeti že sedaj izdelan načrt.

Če nisi že v jeseni prekopala zelenjadnega vrta in ga pognojila s hlevskim gnojem, potem stori to čim prej. Vzeti moraš star, preležan gnoj. Oni del vrta, ki si ga določila za špinačo, zelje, kolerabice, solato in zeleno, pognoji dobro s hlevskim gnojem in polij z gnojnico. One grede, ki so pa bile lansko leto dobro pognojene s hlevskim gnojem, pa določi letos za korenček, peteršilj, peso, čebulo, česen in šalotko. Grah in fižol pa bosta najlepše uspevala v zemlji, ki jo boš pognojila s pepelom. Zemljo za paradižnike, pognoji s kompostom, za kumarce pa s kurjim gnojem.

Takoj, ko je zemlja toliko osušena, da jo lahko obdeluješ, sej na prosto: solato berivko, peteršilj, mesečno redkvico, špinačo, korenje in peso. Kmalu za tem pa posadi grah, čebulo, česen in šalotko. Čimprej pa je treba tudi sejati zeljno in ohrovtovo seme za sadike.

S pričetkom marca je tudi zadnji čas, da vseješ v zabožke ali tople grede paradižnik, papriko, zgodnje zelje in ohrovt, kolerabice, majaron, zeleno nageljne in cvetice enoletnice, kakor: astre, zajčke, petunije in drugo cvetje naših vrtov.

Ako nimaš pravilno izdelane tople grede, si jo lahko narediš sama. Na solčnem in proti vetru zavarovanem prostoru izkoplji podolgovato, do pol metra globoko jamo. Obloži jo z deskami, vanjo pa nasej hlevskega gnoja, ki ga pokriješ s presejano kompostnico. Tako pripravljeno gredo pokrij s kakšnimi stariimi okni in z deskami. Pozabiti pa ne smeš, da sešev v topli gredi potrebuje mnogo vlage in zraka. Čim prisije sonce, toplo gredo odkrij, v prvem popoldanskem hladu pa zopet pokrij, ker sicer ne bo kriva neuspeha topla greda, temveč tvoja površnost in pozabljivost. V takšno toplo gredo lahko pozneje pikiraš sadike paradižnika, paprike, karfijole in nagečkov, ki si jih morda sejala v lonce ali zabožke.

Sedaj, ko je še vrt neobdelan, si napravi načrt, kje boš kaj sadila ali sejala, ker le tako boš lahko prostor v vrtu temeljito in pravilno izkoristila. Če pa boš takrat, ko bi moralo že vse poganjati, šele prekopavala vrt in iskala gnoj, tako da v naglici sama ne boš vedela kam si kaj vsejala, bo kazal tvoj vrt v juniju ali juliju pravo zmešnjava, za zelenjavo pa boš morala prosjačiti pri sosedah.

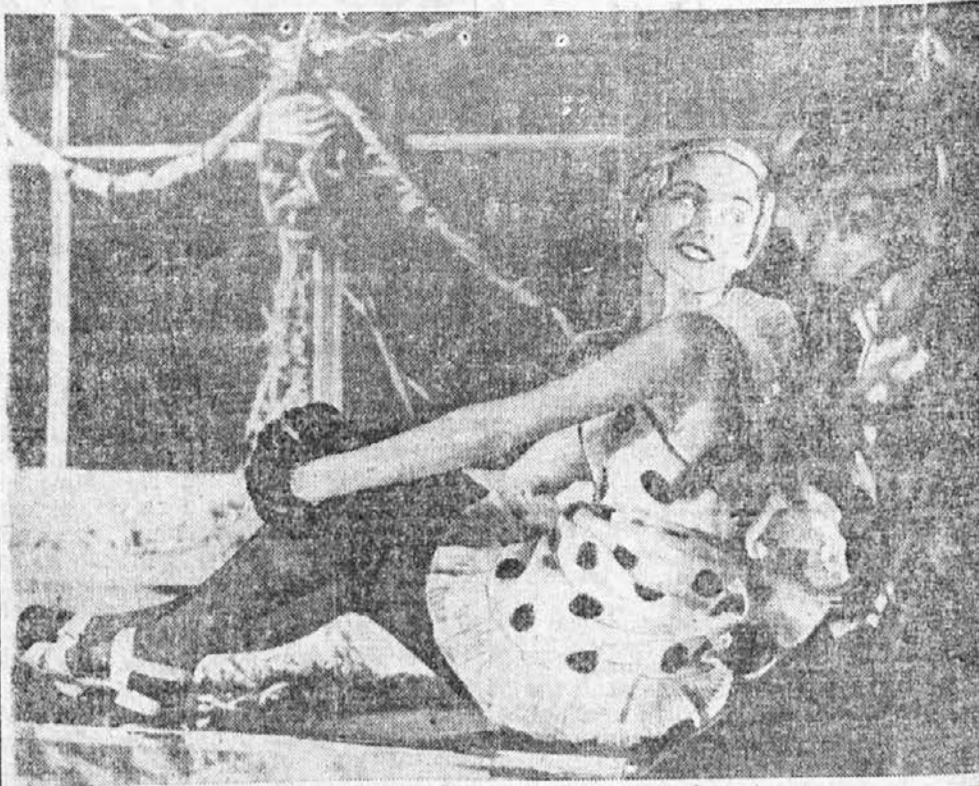
KUHINJA

Leča z jajci. Operi 35 dkg skrbno izbrane leče, potem jo odcedi in prilij sveže, mrzle vode ter postavi na štedilnik, prevri enkrat, ponovno odcedi in nalij nove vode, osoli ter kuhaj pokrito. Ako mogoče, kuhaj v leči kakor svinjsko kost — svežo ali prekajeno. Potem nareži na majhne kocke 8 dkg slanine, praži jo, da postane kakor steklena, nakar zarumeni na njej 2 dkg moke in dodaj končno malo, na rezance zrezano kisló kumarico, 6 kapar, olupke četrtilimone, mal šopek zelenega peteršilja (če imaš, očejeno sardelo), pol stroka česna, pol majhne čebule, pol lovrovega lističa, prav malo majarona in timijana, vse dobro zrezano. Ko se vse nekoliko prepraži, okisaj z milim vinskim kisom in razmešaj s precejšnjim odcedkom od leče, da dobiš gladko omako. Dodaj žličko gorčice in po potrebi še limonovega soka, premešaj in prevri ter primešaj naposled lečo, ki naj vre še nekaj časa.

Jajca. Na kozici, ki ima vdolbine za pripranje dolkov, dobro namaži vdolbine z mastjo in jih pičlo potresi s soljo. Potem kozico precej močno razgrej, vlij v vsako jamico po eno jajce, tako da ostane rumenjak nepokodovan in pusti na manj vročem mestu štedilnika kakih 10—12 minut, da se jajca strdijo, a ostane rumenjak še tekoč. Obloži lečo in daj na mizo.

Fižolov golaš. Namaži četrtil kg belega fižola čez noč; odcedi ga, nalij s svežo vodo in kuhaj, da bo mehak. Medtem oprži 10 dkg na kocke zrezane prekajene slanine ter veliki sesekljano čebulo, da bo oboje bledorumen; dodaj kavno žličko sladke paprike, žličko paradižnikove mezge, ščep kumna in mal strok stlačene česna ter končno še fižol, ki

Veselo pustno rajanje . . .

mora biti že skoraj mehak ter toliko fižolke, da dobiš po desetih minutah nadaljnega kuhanja golašu podobno jed. Daj ga s kakršnimi koli klobasicami na mizo, tudi lahko kisló zelje daš zraven.

Kruhova pogača. 38 dkg belega kruha od ozke štruce zreži na tanke rezine. Pomoči jih malo v mleko in jih na presnem maslu rumeno oprži. V ostalem mleku razmotaj 3 cela jajca in sol, vlij v kozico na kruh in obračaj na ognju tako dolgo, da se jajca strdijo.

Pečena polenta. Zmešaj tri četrtil litra vode, pol litra mleka in približno pol žlice soli. Zavri in stresi v to tekočino 26 dkg dobrega četrtil kg koruznega zdroba in 1 žlico bele moke ter urno na ognju mešaj. Prideni še 4 dkg presnega masla in kuhaj dalje; pri tem pa ne prestanto mešaj. Ko se polenta loči od kozice, jo stresi na mokro desko in jo razvaljaj 1 cm na debelo. Ko je ohlajena, jo razreži na rezine, ki jih opeci na kuhanem ali presnem maslu. Zadnje si lahko tudi prihraniš, potem pa daj polento s kako omako na mizo.

Dobri kekci. 56 dkg moke, 15 dkg sladkorja, 10 dkg presnega masla, 1 celo jajce, 2 rumenjaka, 2 dcl sladke smetane, 1 žlico rumna in pol pecivnega praška zamesi v testo, razvaljaj ga, nabodi z vlicami in izreži kekse, ki jih speci v pečici.

Praktični nasveti

Odrezane rezine šunke postanejo nezdatne in sive, ako stoje dalje časa. To se zgodi posebno pri oni šunki, ki ni bila dovolj napolnjena in sušena. Zato nastiraj fino nekoliko slanine in jo s širokim nožem pomaži preko rezin. Šunka ostane sveža in rožnata, ker slanina zadržuje prihod zraka.

Vodi, ki vsebuje apno in ki jo rabimo za pranje lica in telesa, moramo vsakokrat dodati nekoliko boraksa, ker apno razjeda polt in jo napravi trdo in raskavo.

Dvojna brada izgine, ako se vsak dan trepljemo s hrbtom roke po njej.

Zimsko sonce na snegu ima prav posebno belilno moč, posebno še v drugi polovici januarja, v februarju in marcu. Ob lepem zimskem vremenu položi platno ali čipke, kar pač ločeš obeliti, na sneg in polij z vodo, da je platno vedno vlažno. Suhlega perila ne smemo izpostavljati sončnim žarkom. Pomladanski sneg in pomladansko sonce imata veliko belilno moč.

Barvaste usnjate torbice očistimo prahu, ako jih s fino belo kremo za čevlje in z mehko (najbolje baržunasto) krpo zdrgnemo. Lakaste torbice odrgnemo z razpolovljeno čebulo ali z glicerinom.

Krtče za čiščenje tal osnažiš voska s tem, da jih pomočiš v terpentini, da se vosek raztopi. Potem jih skrbno češi s starim nerabnim glavnikom in jih končno operi v milnici od rjavega mila ter nazadnje v čisti mlačni vodi.

Da se lesen škaf ne razsuši, ga hrani v kleti in ga po možnosti pokrivaš z mokrimi krpami.

V mesecu februarju pazi, da ti molji ne pridejo v obleke, plašče itd. V tem mesecu ležejo molji jajčeca. Molji imajo radi temna, nevidna mesta, zato se zavlečejo v šive, robove, žepe. Obleke, ki jih nosiš le poredko, skrbno očisti in zavij v časopisni papir, celofan ali tanko tkanino.

Sok pese je važen del prehrane, ker je pesa zdravilna. Peso sesekljaj in jo stisni skozi prtič. Sok zmešaj z mlekom ter dajaj to pijačo zlasti onim, ki trpe na nadnuhi in kronični bronhiti. Sam pesin sok ureja prebavo in je dobro sredstvo proti glistam.

Proti ječmenu na očesu je dobro domače sredstvo v gorko mleko namočena zemlja, ki jo polagamo na vneto mesto. Izvrstno služijo tudi vroči obkladki razredčene očetnokisle glinice, ki jo vzamemo 1 žlico na 10 žlic vode. Ako ječmen dolgo ne dozori in se obrača na notranjo stran očesa, je najbolje, da pokličemo zdravnika.

Plesniva mesta na usnjatih predmetih previdno namažemo z vazelinom in takoj zbrišemo z mehko krpo.

PUST V SEDMI DEŽELI . . .

LOJZE ZUPANČ

Pripovedke pripovedujejo mnogo lepega o deveti deželi. Kje na tem preljubem svetu naj bi bila deveta dežela, kjer se cedita med in mleko, tega jaz ne vem, ker tamkaj še nisem bil. Ampak v sedmi deželi sem se pa že potepal. Nikar se ne smejte, dragi moji! Če je na svetu deveta dežela, je tudi sedma . . .

V sedmo deželo sem prišel prav tisti dan, ko so tamkaj obhajali Pusta. Od sile živahno je bilo povsod. Vse drugače kakor pri nas, ko nam matere v najboljšem slučaju spečejo za Pusta koruzen kruh, očetje pa odidejo v krčme in se nacejajo s cvičkom, da bi pregnali pusto voljo in si pustno pričarali . . .

V Bobojedistanu, ki je glavno mesto sedme dežele, pa je bilo o Pustu vse drugače. Koruznega kruha in cvička ljudem tamkaj resda ne manjka, ampak veselja imajo tamkaj takisto za zvrhane koše. Tega si tamkaj ljudje lahko kupijo za mal denar, pri nas pa si človek za mal denar komaj kupi zemljo.

Na Pustni dan so bili vsi prebivalci Bobojedistana na nogah. Večinoma so stali pred bajtami, na pragih hišnih vrat, ali pa viseli na oknih, se vzpenjali drug čez drugega in prodajali zijala. Kajti tisti čas je po široki cesti mesta bobojedistanskega hodilo veselje. Vsi količkaj pomembni Bobojedistanci so se za tisti dan našemili, da bi tudi v veselju in norosti dali svojim bližnjim lep vzgled, kakor ga jim dajejo v resnih in svečanih dneh. Takšne so tamkaj postave. Maskirani Bobojedistanci so v sprevedu hodili skozi mesto in peli gospodu Pustu zahvalne pesmi.

Za njimi pa so se lovili in kričali bobojedistanski otroci. Otroci so povsod enaki, tudi v sedmi deželi jim je v največje veselje, če morejo komu malo ponagajati.

Le kako bi ne bili otroci iz Bobojedistana nagajivi! Četudi so se brunni meščani našemili, ni ga bilo v vsej gruči nagajive dece enega samega otroka, ki bi vseh teh ljudi ne prepoznal, četudi so se oblekli v pisana oblačila in si pokrili vsakdanje čemerne obraze z različnimi maskami. Moč navade je bila tista, ki je bila tako zakoreninjena v veseljake, da se je tudi za danes niso mogli iznebiti. Moč navade je bila tista, ki jih je na vsak korak izdajala.

Na čelu pustnega spreveda je korakal suh človek. Bil je zgrbljen, držal se je od sile pohlevno, hodil pa je s tiho, drsajočo hojo, kakor da bi se bal, da ne bo koga zbudil iz spanja. Otroci so se drenjali okoli njega in kričali: »Hej, mežnar Mevžon, saj te poznamo! Saj te poznamo!« On pa se ni menil za vpitje otrok. Na dolgi fižolovki je imel privezan mal jerbas. Nosil ga je pred seboj kakor cerkveno puščico. In gledalci, vsi solzni od smeha, so mu v jerbas metali krofe in velike kose mastne špehovke.

Toda vpitje in nagajanje otrok je bilo le prehudó. Mežnar Mevžon bi jih rad nagnal, pa kaj, s samo fižolovko bi jih že še prepodil, toda niti zamahniti si ni upal, ker je bil na fižolovki privezan jerbas . . . Enkrat je resda zamahnil, toda takoj mu je nekaj peciva skočilo iz jerbasa. Takrat pa je bilo vpitje otrok še večje. Navalili so drug na drugega, padali drug čez drugega in se valjali po tleh, se ruvali, suvali

in lasali, ker je vsakdo hotel pobrati vsaj košček izgubljenega peciva. »Pujski, nemarni pujski!« jih je zmerjal Mevžon. Toda otroci so povsod enaki, tudi v sedmi deželi radi poberejo, če jim kaj vržeš. Nazadnje je Mevžon skočil proti nagajivi gruči in zarenčal kakor razdražen pes, ko drugega ni mogel. Toda tisto renčanje je malo zalogo, ko je imel pa na obrazu natakajeno masko z nedolžnimi potezami in alojzijevsko milim očmi . . .

Takrat sta priskočila Mevžonu na pomoč dva tovariša iz spreveda našemljenec. Prvi je bil podoben levemu razbojniku, drugi pa je kričal z visokim piskačim glasom: »Stran, svojati nemarna! Takoj mi izginite, če ne . . .« Ni dokončal. Ujel je najhujšega razgrajaca in ga pričel uhlijati. Mevžon pa ga je vzdubjal: »Le daj ga, le navij mu živo uro!« Tako ga je izdal. Zdaj so že vsi otroci vedeli, da je ta, ki tovarišu navija živo uro, sam urar Peresce. In krik je bil še hušji.

Potlej je k urarju priskočil našemljen človek z nekakšnimi kleščami v rokah. »Drži ga!« je kričal. In ko se je približal fantalinu, ga je s kleščami nekajkrat krepko vsčipnil za zadnjo plat. Komaj pa ga je izpustil, je otrok, namesto da bi jokal, pričel še huje kakor prej kričati: »Oh, nikar ne misli, da te ne poznam. Vpijati! Ti si sprevednik, po kleščah in po ščipanju sem te spoznal! Zmerom ščiplješ kar te, ampak moje hlače niso vozna karta, da veš!«

Nekje sredi veseliga spreveda sta šla roko v roki mož in žena. Ženska je bila od sile debela in venomer se je hihitala. Malce je bila opita, otroci pa so jo spoznali in jo pričeli zmerjati: »Pust, Pust, Pust, primi baba za čeljust!«

Zdajci se je možak ob njeni strani

ujezil. »Kaj? Moja žena zmerjate z babo!« je zatulil in skočil proti gruči otrok. Ko je uhitel prvega, ga je položil na kolena in ga pričel biti po sedajci.

Ljudje na oknih so se smejali. »Saj«, so si pomežikovali, »takoj moraš uganiti, da je to čelvarj Kopitar. Ha, zdajle si najbrže misli, da mehča pretrodo usnje, ko s takšnim veseljem udriha, hahaha!«

Pred gostilno se je spreved ustavnó. Možak, oblečen v zeleno obleko povodnega moža, se je ustopil na prag in zakričal: »Holaj, krčmar, prinesi nam vina, da ga pokusimo!«

»Hahaha!« Ljubdije so se režali. »Kako je že dejal?« so se vpraševali. »Prinesi nam vina, da ga pokusimo? Sto vragov, če ni to sam gospod Strah . . . On zmerom pokuša vino, če ni krčmar namočil tobaka vanj ali pa mu primešal vode . . .«

V vsakdanjem življenju je bil gospod Strah finančar. Ampak nihče ni bil na jasnem, je li tisti, ki kriči na pragu gostilne on, ali ne.

Kar pred krčmo so izpili nekaj litrov vina, kmalu jim je vino zlezlo v lase in pričelo se jim je kolcat.

Takrat je nekdo od oledalcev na oknu zavpil: »Kaj pa princa Karnevala že imate? Kdo je princa Karneval? Ste ga že izvolili?«

»Še ne!« je zakričal Mevžon in zamahoval z ierbasom, polnim pustnega peciva. »Ampak to skrb kar vam prepustimo. Kar vi ga izvolite!«

Tisti trenutek pa je ljudem na oknih smeh zamrl na obrazih. Sredi gruče pustnih veseljakov je stal debel možakar, oblečen je bil v snubača in na vsa usta se je drl: »Mene izvolite! Mene izvolite!«

Takoj so ga prepoznali po glasni. Bil je gospod Peretivica. Vsih je bil zupan mesta bobojedistanskega . . .

Dopiši „Edinosti“

Dolina Šentflorjanska

Sreča je opoteča. Kako srečen je človek, kadar je na višku moči in slave! Denar ima in prijatelje in brez števila repkov, ki se vleko za njim kot njega najglasnejši kričači in pajdaši. Nič ne pomaga, ko si enkrat na tleh! Takrat si pač na tleh. Prijatelji beže od človeka kakor uši od mrtveca, drhal pa,

se pripravljajo na pojedino. Ko je človek na tleh, mu ni stori drugega kot da čimprej razen politične smrti tudi dejansko umre. V tem slučaju se bo glede na smrt marsikaj zamolčalo, kar je končno le v srečo.

Zivkovič in Jevtič sta svetli in vzgladni priči opoteče slave. Res usodno je bilo i za prvega i za drugega, da sta bila na višku moči, slave in časti, kakršne so le malokomu dane. Pristašev sta imela nič koliko, kakor berač uši in ostalega mrčesa. V svoje vrste sta štela še nepregledne vrste mrtvih mož in fantov, ki so ju volili po svoji mili volji. Kljub ogromnim bataljonom živih in mrtvih pristašev sta padla in z obema se je zgodilo kakor treba. Politična smrt je res smešna smrt!

Trije bratje. Neki oče je imel tri sinove. Prvi je šel v svet po srečo najstarejši. Dolgo je iskal, klatil po svetu, a končno prispel v varni pristan domačje izžet, utrujen in bolan. Zdravil se je po raznih zdraviliščih, a končno je našel precej zdravilnega leka v zdravilišču v Mačkoviči. Drugi sin je bil podoben prvemu kakor krajcar krajcarju. Tudi za njega je bilo najboljšega mazila v mačkovi masti. Tretji pa je bil posebne vrste tič. Ko bi bil sam začel mazati mačkovo mast, pa je omahnil vznak in padel v omedlevo. Usodno se je za krehotala nad njim Usoda, naša mila mati.

Jabolko ne pade daleč od drevesa. Vsi trije bratje so jedli v mladosti iz istega lonca in ni čuda, da so dobili v kosti sličnega kalcija, a v možgane enak fosfor. Ta fosfor je pokazal slične učinke prvemu, drugemu in tretjemu. Prekleti fosfor, kako posledice si po- in dokazal!

Pil, pač, po! Lov je minil in zajcev ne sme nihče več streljati. Mesto zajcev pa bi bil ta in oni rad streljal mačke. No, ta slednji »pof« se mu za enkrat ni posrečil.

Pof si je bil pred več kot tremi leti izmislil bratranec Boško. Pravilna kratica je P. O. F. Čez sedem let, pravijo, vse prav pride! To pot bi se bil poslužil te čudovite iznajdbe nekdo drugi, namreč Boškov bratranec, a mu je še pravočasno odklenalo. Zdaj si bosta z iznajditeljem gotovo segla v roke, iznajdljiva brata! Prav za prav bratranca!

Inženjer. Naprava, ki človeka dvigne visoko, visoko v zrak, je že dolgo iznajdena. Imenujejo jo aeroplan ali zrakovolj. Zato, da pridemo višoko, pa ne rabimo samo zrakovolje, temveč tudi politiko. Politika je neke vrste aeroplan. Zanese te visoko gor pod oblake, skoraj do neba. Potem pa nekaj odpove in — štrunk! — si že na tleh. Z razbito glavo, seveda! Razlika je le ta: Če padeš takole na tla iz aeroplana ali z aeroplanom vred, si tragična figura in časopisi pišejo o tebi s solzami v očeh. Če pa te vrže politika, si komični pojav in spremlja te zasmeh. Potem govori o tebi časopisi ali v kavarni tvoji pristaši: »Ali že veste tale „vic“?« In povedo o inženjerju, ki je sestavljal napravo, katera da drži človeka v zraku, v višini.

Po slabi tovarišiji rada glava boli. Hvala Bogu, da se ne gremo politike! Zdaj bi te še nekdo objemal in kušoval, prihodnji trenutek pa bi te že sunil nekam. Potem pa bi se počutil ravno tako, kakor da si prekrokal noč in mučil bi te hud glavobol.

Penzion. Slovenci smo veseli, če gre kdo v zasluženi penzion. Penzion vsakemu radi privoščimo. Tudi Hrvati in Srbi so naših misli. Če bi jo le vsakdo, za katerega želimo, čimprej mahnil po zasluženo pokojnino, bi bili vsi skupaj najbolj veseli. Ker v naši domovini jih je mnogo, ki jo že davno zaslužijo!

Sporazum. Nastop nove vlade je najbolj odjeknil po vsej domovini. Zagrebška mladina jo je burno pozdravila. Skoraj se bo približal čas, ko bodo peli tudi na Hrvaškem tisto lepo, večno lepo jugoslovansko himno, katero že Slovenci ob vsaki priliki tako navdušeno pojemo: Slovenec, Srb, Hrvat, za uvek brat!

Tri pike. Liberalci in ... so se šli maškare. Tako smo zadnjič lepo čitali v tej ubogi dolini, Uganka, kaj? Ker smo Slovenci narod le in samo dveh taborov, se postavlja pred nas ena težjih ugank, kaj odgovarja postavki »liberalce«. Kaj neki? Bog ve! Resnica je, da so bili objemi prav tesni, kar je za naše »narodno občestvo« samo ob sebi umevno in mu le v blagoslov.

Murska Sobota

Grajski kino vrti že nekaj dni lep in poučen film o ljubezni do sočloveka »Sveta noč, blažena noč«. Film je vzbudil obilo zanimanja tudi med najširšimi ljudskimi plastmi.

Veselo pustno rajanje pod »Cvetočimi akacijami« priredi tukajšnje Sokolsko društvo 18. t. m. Igra Slamič-jazz iz Maribora.

Dne 6. februarja je bilo v Soboti v Sok. domu dobro obiskano zborovanje učiteljskega društva soboškega okraja. Referirala sta gđ. Kos Leopoldina o položaju učiteljskega in g. Curman Viktor o nalogah obmejnega učiteljskega društva je tudi sklenilo prirediti v kratkem Cankarjevo proslavo.

Petanici

Gradnja petanjskega mostu rapidno napreduje. Zda se že izkopali tri stebre za glavni most, ki bo dolg 103 m. Stebri so 26 m narazen. Dva stebra sta že betonirana. Nad

vodo jih bodo zidali s kamnom, katerega lo-mijo na Goričkem. Pri delu je zaposlenih 236 delavcev. V začetku so govorili, da bo pri delu zaposlenih polovico prekmurskih delavcev, da bi s tem omejili izseljevanje, toda več je Stajercev; precej je tudi Kranjcev. Delajo ponoči in podnevi. Ponoči dela samo 30 delavcev, ker so črpalke odpovedale. Stebre za stranske mostove so že izgotovili in že navažajo cesto s kamnom, katerega mečejo iz šahtov. Ko bo most dograjen, se bo poživil promet s Prekmurjem in tako bo dana možnost redne avtobusne proge z Mariborom.

Sv. Križ na Koziaku

Najmanj za en mesec preuranjeno predpomladno vreme je s prvimi metulji prebudilo tudi prvo resneje zanimanje za vprašanje, kaj bo s 50-letnico našega »Bralnega društva«. To vprašanje je bilo v listih že sproženo, ampak še z izgovorom, da se je proslava 50-letnice morala odložiti zaradi taborov. Medtem je doba lanskih taborov že zdavno zaključena. Tudi (sicer lepo uspela) božičnica po bo-žiču ne dela nikomur več skrbi in drugih prireditev pa itak nimamo. Predpust se nagiblje h koncu, bliža se resni postni čas, ki bi bil kot nalašč za prireditev take proslave. Za to je zdaj najprimernejši čas za priprave. To pa je posebna dolžnost društvenega predsednika. Najprej bo treba sklicati sejo odbora, v kolikor sploh še obstoji. Sicer pa je za izvršitev proslave potreben poseben širši slavnostni odbor, v katerega spadajo med drugimi morda še živeči ustanovniki, sicer pa njihovi nasledniki. Od ustanoviteljev bo najbrže le še g. Galunder živ. Od glavnih treh pobuditeljev ustanovitve tega društva, to so: dr. Pipuš ter brata prof. in naduč. Hauptman pa živijo dediči še med nami. Ker so ti dediči na naši zemlji domorodni, je še tem bolj njih dolžnost, da skrbijo tudi za to prosvetno in narodno dedščino svojih očetov. Če danes drugi ne mislijo, pa je sveta dolžnost le teh dedičev, misliti na to, da tu ne gre za kakšno navadno društvo, ampak da je naše bralno društvo najbrže najstarejše, gotovo pa eno med najstarejšimi narodnimi društvi izven dobe pričetka najhujšega narodnostnega boja v mariborskem okraju, posebno pa na našem Kobanškem. Ker je naše bralno društvo še vedno istega, če se ne večjega pomena, ne odnehamo klicati na delo vse, ki so za to pokli-cani.

Slov. Bistrica

Zborovanje gostilničarjev v Slov. Bistrici. V sredo, dne 8. februarja so imeli gostilničarji za okraj Slovenska Bistrica in okolice svoj redni letni občni zbor, kateri se je vršil v gostilni Kos v Slovenski Bistrici. Občni zbor je otvoril predsednik g. Kos in pozdravil ravnatelja g. Petelna, zastopnika Zveze gostilničarskih združenj za Slovenijo. Videni je bilo, da se je zveza gostilničarskih združenj za gostilničarje res zavzela, kar je razvidno iz tega, da so plačali lani 600 din davka manj kakor prejšnja leta. G. ravnatelj Peteln je navzočim izrekel par vzpodbudnih besed, ni ga pa veselilo, da se občnega zbora niso udeležili vsi gostilničarji. Povabil jih je v gostilno Kos za 21. februar, ker bo imel kratko predavanje o kletarstvu. Sledile so volitve novega odbora, a se je malo spremenil. Večina jih je obdržala svoje funkcije, za predsednika so pa ponovno izvolili g. Kosa. Na predlog g. ravnatelja Petelna, naj bi bil v mesecu maju kak izlet v Trst, so vsi njegov predlog z veseljem sprejeli. Ker ni imel nihče nič pripomniti, so občni zbor zaključili.

Rogaška Slatina

Repoštevca, burko v treh dejanjih bodo igrali skviti. Čas in kraj zanimive prireditve, ki zasluži podporo občinstva, homo pravočasno objavili. Sirsemu krogu občinstva je gotovo manj znano, da deluje pri nas »Triglav-ska četa skavtov v Rog. Slatini«. Nje mladi člani so prav agilni. Igra »Repoštev«, ki jo bodo fantje jutri igrali, je za predpust ravno primerna. Režija je v večjih rokah. Podprite delo skavtov z obiskom prireditve v lepem številu!

Steklarska veselica bo v ponedeljek, dne 20. t. m., na predvečer pusta, pri Pošti. Na predpustno soboto pa bodo rajali gasilci.

Občinske ceste. Ako človek stopi nekoliko v okolico Slatine, opazi na naših občinskih cestah znaten napredek. V preteklem letu je občina izboljšala mnogo cest, drugod se izboljševala dela še vrše. Vsa izboljšanja v tem pogledu so velikega gospodarskega pomena. Dobra cesta je ponos vsake občine. V kratkem bomo prinesli o že izvršenih javnih delih izčrpnije poročilo.

Predpust je poročil precej parov in je bil še zadosti radodaren s porokami. Marsikdo pa je odložil še za leto dni. Vsem, ki so bili korajžni, mnogo sreče v sv. zakonu!

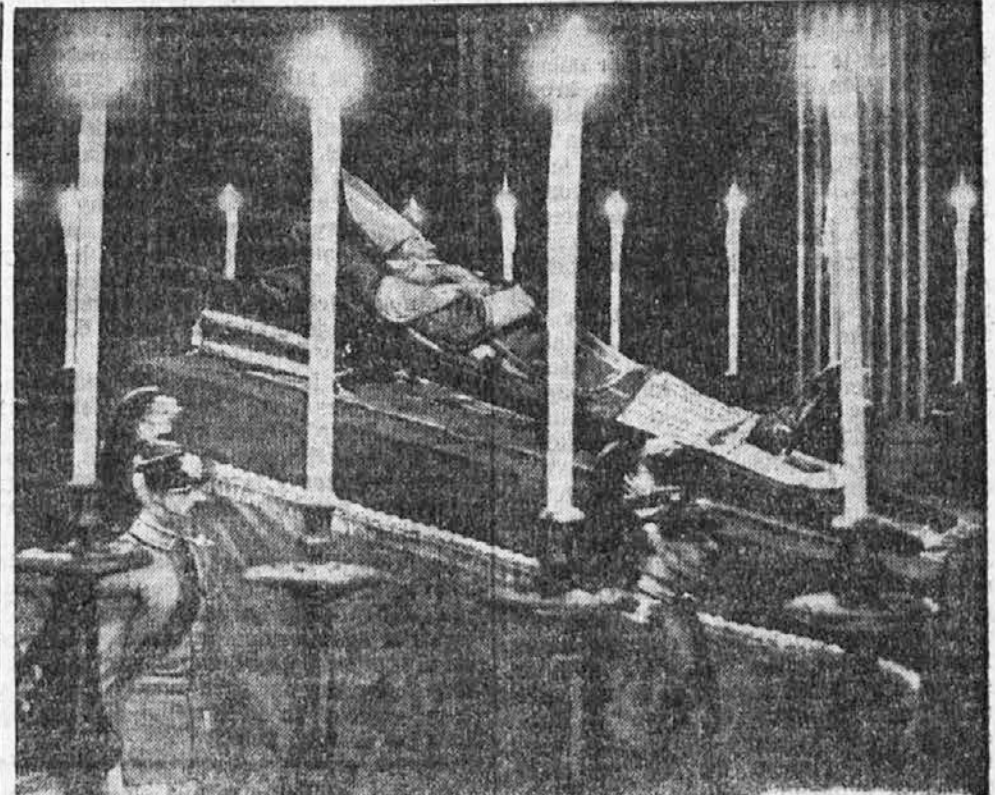
Celje

Brezposelnost nepristano raste. Te dni je dosegla brezposelnost v celjskem okraju šte-vilo 1500 in to le na Borzi dela prijavljenih brezposelnih. Gotovo je le delno zaposlenih in neprijavljenih — posebno med mladino, ki je zapustila šolo — še vsaj dvakrat toliko brezposelnih.

Precej cestnih del ima v mestu v načrtu mestna občina in v okraju izven mesta okrajni cestni odbor. Videli homo, koliko teh »predvidenih« načrtov bo postalo meso.

Zidani most

Davica v Loku pri Zidanem mostu. Pred kratkim se je pojavila pri naš davica, ki se je lotila to pot odraslih ljudi. Za davico sta umrli te dni cestarjeva hčerka Justina in Mag-

Papež Pij IX. na mrtvaškem odru v zakramentalni kapeli cerkve sv. Petra. Straži ga njegova švicarska garda.

Zanimivo štivo

Kako volijo novega papeža

Postavljanje novih papežev se je vršilo v prvih treh stoletjih z volitvami po duhovščini in narodu. Kasneje so dobili vpliv na volitve rimski cesar in njegovi nasledniki, kralji vzhodnih Gotov. Po padcu vzhodnogotske države je prešla ta pravica na bizantinskega cesarja. Kasneje so dobili plemiški stanovi največji vpliv na volitve novega papeža, a pap. ž Aleksander III. je leta 1179. prenesel to pravico izključno na kardinale in sicer je odločala dvetretjinska večina glasov, ako si kardinale niso bili edini, kdo naj postane papež. Da bi bila sv. stolica čim manj časa brez vrhovnega vodje, je bila leta 1274. uvedena tako zvana konklava. Konklava pomeni zaprt prostor, in je bil njen namen ta, da ostanejo kardinale odrezani od ostalega sveta ter da se morejo čim preje zediniti za novega papeža. Da je bilo to potrebno, se vidi iz tega, da so v letu 1276. umrli trije papeži, kajti bati se je bilo v tistih časih, da nastanejo kakor razkoli, ako bi katoliška cerkev dolgo bila brez vrhovnega vodje.

Volilni red se je mnogokrat izpreminjal in Pij VII. je v začetku 19. stoletja odredil, da se mora volitev udeležiti nadpolovična večina kardinalov in da mora novi kandidat dobiti najmanj dvetretjinsko večino od teh glasov.

Ko se je po smrti Leona XIII. (l. 1903.) kazal pri volitvah velik vpliv politike in sicer vpliv trozveze, je Pij X. izdal naredbo, s katero je prepovedal kar najstrožje vsako vplivanje od zunaj na volitev papeža. Vsakemu, kateremu se je moglo dokazati, da je vodil kakršnokoli politiko pri volitvah, je zagrozil z ekskomunikacijo. Razen tega se je moral vsak kardinal obvezati, da bo do smrti molčal o dogodkih, ki so se vršili pri volitvah papeža.

Konklava začne z tem, da prisostvujejo vsi kardinale maši, kjer so v pridigli opozorjeni na dolžnosti volilcev. Nato prisedejo, da bodo izpolnjevali svoje dolžnosti kot volilci, nakar gredo v »konklavo«. Vsak kardinal sme vzeti s seboj v celico, ki se dele po žrebu, dva spremeljvalca. Celice so preprosto opremljene. To je prvega dne.

Drugega dne zjutraj začnejo prave volitve. V sikstinski kapeli prisostvujejo vsi kardinale v žalnih oblačilih maši, nakar sledijo prve volitve. Kardinale sedijo na sedežih, nad katerimi se nahajajo majhni baldahini. Nato vstajajo drug za drugim. Oridejo pred nekak oltar, na katerem gori šest sveč. Vsak kardinal poklekne, moli, priseže, da je volil po svoji najboljši vesti in odda svoj listek, ki ga spusti v poseben kalih. Ko so vsi oddali svoje listke,

pričnejo trije člani-kardinale s štetjem glasov. Pri vsakem glasu se objavi, kdo je oni, za katerega je glas oddan, ne pa kdo ga je oddal. Imenuje se kardinal po državljanstvu imenu. Nato preštejejo glasove, ki jih posebna komisija ponovno prešteje in razglasijo rezultat. Če nihče ni dosegel dvetretjinske večine, tedaj nanizajo vse listke na nit, in jih zažgejo v posebni peči z mokrim senom in slamo vred, da se močno kadi. Ta močni dim oznani zunaj stoječim množicam, da so bile volitve brezuspešne. Če pa je bila dosežena dvetretjinska večina, potem se volilni listki zažgejo brez dodatka mokre slame, tako, da samo majhen dim oznani ljudstvu izvolitev novega papeža.

Čim je novi papež izvoljen, potegne vsak kardinal, razen izvoljenega za vzvod, in baldahin nad njegovo glavo se spusti, pokoncu ostane samo oni nad glavno novo izvoljenega papeža. Kardinal-dekan se obrne k novo izvoljenemu papežu in ga vpraša, kako ime hoče nositi kot papež. Čim pove, kako ime želi nositi, ga oblečejo v papeški ornat. V tem trenutku javi množicam kardinal-diacon z balkona: »Habemus papam dominum reverendissimum (sledi ime papeža), qui nomen accipit (imenuje ime, ki si ga je nadel papež)«. Kmalu nato pride novi papež na balkon in podeli svoj prvi blagoslov.

Kmalu po volitvah sledi kronanje, ki se pogosto vrši istega dne in od tega dne se šteje vladanje papeža.

Papež postane lahko vsak katoličan moškega spola. Od leta 1378. so bili voljeni le kardinale za papeža. Kot nekako nepisano pravilo pa je, da je izvoljen za papeža kardinal — Italijan, ki je star nad 55 let in ki ni v sorodu z nobeno vladarsko hišo. V tem oziru je torej bistveno različno od prvotnih določil glede volitev papeža.

Moč britanskega imperija

Ogromni britanski imperij obsega eno četrtino zemeljske površine: le sedemkrat večji kot rimski imperij, ko je bil na višku moči, je tudi štirikrat večji kot Združene države Severne Amerike ter 65krat večji kot današnja Nemčija ter ima 500 milijonov prebivalcev.

Britanska oborožitev in Evropa

Zanemarjanje britanskega zračnega orožja je spravilo milijone celinskih Evropejcev ob svobodo. Neumorna skrb pa, ki jo je Anglija posvetila svoji oborožitvi na morju, varuje svet pred enako usodo.

(»Weltwoche«, 10. II. 1939.)

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

dalena Gradišnik iz Loke. Hišo so kontumacirali.

V Nemčijo so odšli. Pred kratkim je odšlo iz naših krajev več domačinov v Nemčijo, kjer so zaposleni kot rudarji ali industrijski delavci. Največ jih je šlo iz Lokavca, trije so šli iz Loke, pet pa iz Boštanj.

Občni zbor SPD Zidani most. Posavska podružnica SPD Zidani most bo imela svoj redni letni občni zbor v nedeljo, 26. februarja ob pol štirih popoldne v gostilni Cimpršek v Senvnici. Odbor SPD vladno vabi članstvo, da se udeleži občnega zbora polnoštevilno.

Poštno pošiljke se ne dostavljajo. V naslednjem času primanjkuje na tukajšnji pošti zadostno število poštinskih uslužbencev. Posledica tega je, da se poštno pošiljke ne dostavljajo v redu. Selska bivaljšča Briše, Spodnje in Zgornje Sirje sploh ne dobe dostavljenih

pošilk. Naprošamo kr. poštno direkcijo v Ljubljani, da poskrbi za namestitve zadostnega števila uslužbencev in s tem tudi za odpravo omenjenega nedostatka.

Hrastnik

Goveje meso je še vedno po 12 din. Nedavno smo poročali, da so pri nas cene mesa previsoke. Cene govejih živin pri živi vagi so padle, enako je odjem mesa pri naših mesarjih spričo precejšnjega števila prebivalcev ogromen. Vendar pa se naši mesarji ne drže naloga, ki ga je izdalo sresko načelstvo v Laškem, da se mora meso poceniti od 12.— na 10.— din. Vsi mesarji v laškem srezu so pocenili meso. Edino pri nas še čakamo. Vsi javni nameščenci kakor tudi rudarji se obracamo na sresko načelstvo s prošnjo, da poskrbi, da se bo meso pocenilo.

ROCKFELER

Pred letom umrli znani ameriški bogataš se je imenoval s polnim imenom John Davison Rockefeller. O njem krožijo razne anekdote in pregovori, ki skušajo v kratkem pokazati, kakšen je bil ta mož. Najbolj posrečena izmed vseh teh je karakterizacija, ki ga označuje kot enostavnega človeka, vernega kristjana, brezobzirnega in vedno uspešnega trgovca.

Mož je izšel iz zelo skromne rodbine nekega farmerja in zdravnika. V svoji mladosti je obiskoval poleg ljudske šole samo še neko trgovsko šolo v Clevelandu, ki jo je obiskoval samo nekaj mesecev. Svojo karijero je začel kot knjigovodja in družabnik v neki komisijski trgovini v družbi z nekim Angležem. L. 1859, komaj dvajsetleten, je prišel Rockefeller prvič v dotiko z oljem kot trgovskim predmetom. Spoznal, odnosno, kakor je sam o sebi trdil, zaslužil je bodočnost olja ter je začel v Pennsylvaniji s produkcijo mineralnih olj. Ko se je kasneje država hotela polastiti produkcije olj kot svojega monopolja, je vedno našel tak način, da do tega zakona ni prišlo. Prišel je v huda naspotja z oblastmi, vendar se je znal srečno izmazati. Konkurenti, ki so bili slabši od njega, je enostavno onemogočil, resne konkurenti pa je na lep ali grd način spravil k svojemu podjetju, uporabljajoč pri tem vsa sredstva, ki so mu bila na razpolago.

Theodor Roosevelt ga je imenoval kršitelja prava in vsi oni, ki jim je križal račune, so ga kot nesocialnega delodajalca obsojali, kajti resnica je, da so mu bila delavec in uradnik le toliko plačana, kolikor ju je moral, a je pri tem izkoriščal njihovo moč še vse drugače, kot drugi slični obrati.

Bil je največji bogataš Amerike, a se trdi, da ni dal nikdar več napitnine kakor 10 centov. Pri tem pa je treba vedeti, da znašajo njegove ustanove okrog 750 milijonov dolarjev! Najbolj znane njegove ustanove so institut za medicinska raziskovanja, General Education Board za splošna vprašanja vzgoje, institut za filantropska vprašanja in v spomin svoji umrli ženi institut za skrb in nego nepreskrbljene dece. — Po veri je bil puritanski baptist in je smatral kopicenje denarja kot svojo dolžnost. Sam je bil izredno preprost v obleki in hrani. Edino veselje mu je delalo igranje golfa, medtem ko je bil popoln abstinent. Ob svoji osemdesetletnici je izjavil, da je najsrečnejši človek na svetu ter je izjavil, da obstoja njegova vera v tem: Verska dolžnost je, zaslužiti čim več denarja je mogoče, kolikor več mogoče denarja obdržati in kolikor mogoče več denarja razdati v dobre svrhe.

Njegovo podjetje se imenuje Standard Oil Company. Družba, odnosno podjetje se je ustanovilo l. 1870. Kmalu je nastala borba med družbo in železnicami, ki so

dvignile cene prevozu. Rockefeller je zgradil na stotine kilometrov cevi, po katerih je dobavljali olje svojem odjemalcem naravnost in je tako onemogočil izrabljanje družbe od strani železnic. L. 1880 je parlament skušal uničiti Rockefellerjev trust, toda ni uspel. L. 1882. se je državi Ohio posrečilo, da je s posebnim zakonom izločila od Standard-Oil Company svojo Ohio company. Kasneje se je ime te družbe še menjavalo, vendar je ostal Rockefeller, ki se je že l. 1895. potegnil od direktnege dela, do l. 1911. predsednik koncerna, ki je takrat izkazoval 6.44 milijard dolarjev imetja.

L. 1911. se je Rockefeller začel udeleževati pri železnicah, bankah, električnih podjetjih in sploh vseh večjih obratih. dokler ni dosegel tega, da je znašal njegov kapital, naložen v ta podjetja, 39% vsega narodnega gospodarstva Združenih držav ameriških!

Ko je umrl, je zapustil razmeroma malo denarja, kajti večji del je že za časa svojega življenja dal svojemu sinu Johnu D. Rockefellerju, kateremu je stavil za nalogo ne nabiranje novega denarja, pač pa ohranitev tega, kar mu je zapustil. Umrli je v visoki starosti in ni dosegel 100-letnice, kakor si je tako želel.

□ Pred nedavnim je bila sklenjena pogodba med zastopniki italijanske svile in našimi producenti, po katerih bo italijanska industrija svile odkupila za 250.000 kilogramov svilenih bub iz vardarske banovine. To pomeni, da je italijanska industrija kupila skoraj vso našo proizvodnjo svilenih bub. Vsa količina bo plačana v kliringih.

Tudi take »zverine« so na svetu. Tule je posebno imenitna, ker je prva svoje vrste v Evropi. Doma je na Kitajskem v bambusovih gozdovih. Pravijo mu »Bambusov medved«. Trenutno »gostuje« v berlinskem zoološkem vrtu.

FOX PASTA

Kvalitetno čitilo za čevlje in usnje iz najfinejših voskov in originalnega francoskega balzam terpentina

Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo
Dobi se v vsaki boljši trgovini

Šiviljam

se priporoča pri

raznvrstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meter

I. Trpin-u
Maribor Vetr. njska ul. 15

Hmeljevke

smrekove in jelove

ima večjo množino naprodaj

Uprava veleposestva

Krumperk, pošta Dob pri Domžalah

Mali oglasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; in-
seralni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za silir-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložili 3-
din v znamkah

Kupujte

ori tvrdkah ki
oglašujejo v

„EDINOSTI“

Sadjarji uporabljajte za zimsko škropljenje:

Avenarius : Dendrin
Avenarius : Neodendrin
Avenarius : Mixdriin

Izključna prodaja za Jugoslavijo:
PETAR J. MIOVIĆ, MARIBOR

prodaja na drobno.

KEMINDUSTRIJA, Maribor, Aleksandrova 44

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

25

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

»Draga gospodarica terikeška, Kadri Parvi, ki si živela sedemdeset let v veselje in dopadenje nas vseh!« se obrne Nipermaadi na Kadri. — Z zanosom in govorniškim darom je popisal človeško usodo v sedemdesetih letih, pripisal Kadri množico dobrih del, govoril o njeni deviški neoskrjenosti in čistosti, primerjal jo z življenjem in cvetenjem cvetke na livadi v dolini.

Zenske so se že jokale z glasom, ki je trgal srce. Vsi so posmrkavali in si meli oči. Jaan Sirgupalu je v sedemdeset letih, pripisal Kadri množico dobrih del, govoril o njeni deviški neoskrjenosti in čistosti, primerjal jo z življenjem in cvetenjem cvetke na livadi v dolini. Zenske so se že jokale z glasom, ki je trgal srce. Vsi so posmrkavali in si meli oči. Jaan Sirgupalu je v sedemdeset letih, pripisal Kadri množico dobrih del, govoril o njeni deviški neoskrjenosti in čistosti, primerjal jo z življenjem in cvetenjem cvetke na livadi v dolini.

In res. Iz oči Tonisa Tikute sta privreli dve smolnato rumeni solzi, tekli počasi, kakor da bi si morali z največjo previdnostjo iskati poti, po ličnih gubah in od tod naprej na svojo brado, kjer sta žalostno obviseli, kakor da sta izpolnili težko nalogo.

Toomas Nipermaadi naglo zaključuje s krepkim koncem. Nato molči s tihim, požnostnim glasom očenaš in pravi:

»Zdaj pa, ljubi moji, zapojmo pesem o Jeruzalemu, velikem, svetem mestu!«

Po končani pesmi so ostali ljudje globoko ganjeni na nogah. Samo reditelj Albert Tikuta in Aapsipääjeva dvojica se je s težavo sesedla nazaj na klopi, smrtno utrujena od dolgega stanja. Kadri Parvi je od ganjenosti zmedena. Zdaj se smeji, zdaj joče, gleda sramežljivo predse in je do svoje čiste, jasne duše pretresena.

Nipermaadi napravi nekaj korakov po sobi, kajti svoji nalogi se je zdaj že čisto privadil in pravi:

»Zdaj pa vas prosim, prinesite semkaj še detece. A tudi poročni par naj se pripravite!«

»O ti naš Jezus in nesrečni Kanaan!« stoka Joono obupno.

Hitro so eno mizo odrinili in postavili na stol veliko skledo vode. Stari Meos je prižgal nekaj lučic. Od sreče žareča mati je stopila z otrokom v naročju k skledi vode. Sam Martin Meos bo krstni boter svojemu vnučku.

Zopet so zapeli. Zopet je govoril Nipermaadi. To pot o otroku, ki se z boječimi koraki odpravlja v življenje. Najprej je barval njegovo življenje samo s temnimi barvami. Govoril je o viharnih oblakih, o prasketanju toče in tulenju vetrov. Potem pa, ko je poslušalce s svojimi besedami o trdotah in grozovitosti življenja do dna duše pretresel, so se oblaki razbežali. Strašna toča je ponehala, vetrovi so umolkli, govornik je obesil na nebo bleščeče sonce in opisal srečo človeškega življenja. Obrazi poslušalcev so se razjasnili, in njihovi pogledi so božajoče polzeli po obrazu zgovornega čaro-

deja. Martin Meos je ves žarel od vznemirjenosti in zadovoljstva. Za ta prelepi govor stisne cerkovniku v roke pet kron, — tako na tihem sklene v svojem srcu.

Nipermaadi konča svoj govor, pristopi k vzvišenemu opravilu in pravi pri tem s svečnim glasom:

»In tako te krstim z imenom Jonatan!«

Ko so otroka odnesli, se obrne Nipermaadi proti novoročencema. Na kratko jima spregovori o devištvu in sloznosti. Potem ukaže zapeti še eno pesem, nato pa sede, utirajoč si potno čelo, na bližnjo klopi.

»To bi bilo torej opravljeno!« pravi olajšano.

Obkrožili so ga od vseh strani. Vsakdo se mu hoče posebej zahvaliti, vsakdo pokazati svoje navdušenje.

»Kakšen govor! Kakšen proslavljač govor!« vzklika Jaan Sirgupalu, še zmernom ihteč. »Osem in šestdeset let živim, osem in šestdeset let tlačim travo po svetu, toda tako veličastne pridige še nisem slišal. Zgrabila je s svojimi prsti mojo ubogo dušo in jo čisto zmečkala. Mečkala je in mečkala, dokler se nisem v njeni pesti izpremenil v majhno drobtinco. Niti dihati se nisem upal, niti ganiti! To ti je bila pridiga! Še eno takšno in po meni ne ostane ne duha ne sluh!«

»Kako ti zna ta tič govoriti!« zakliče Jaak Jarski in trešči s pestjo po mizi. Taavet Joono se prikrade k Nipermaadiju in pošepče:

»Zdaj je pa res že zadnji čas, da jo pobriševa! Stvar se lahko še prav klavrnino konča!«

»Bežati?« se začudi Nipermaadi. »Zakaj? Ali nisem krasno opravil svojih stvari? Ali si že slišal kdaj boljšega cerkovnika? Ali si že videl kdaj večje navdušenje in večje žarenje lic?«

»Toda ti vendar nisi nikak cerkovnik!« vzklikne Joono obupan. »Ko odkrijejo prevaro, tedaj nama bog v nebesih pomagaj!«

»Odkod pa veš, da nisem cerkovnik?«

vpraša Nipermaadi užaljeno. »Ali sem ti morda kdaj povedal kdo sem in o kakod prihajam? Kaj pa ti veš o mojem resničnem poklicu?«

»Izsuševalec močvirij sil! Tako si vendar reklet!« je tožil Joono zbegano.

»Tudi cerkovnik lahko suši močvare, če ga obsenči sveti duh«, odgovori Nipermaadi ponosno. »Bodi čisto brez skrbi!«

Tonis Tikuta je prisedel k Nipermaadiju.

»To še ni bilo nič!« začne previdno.

»Vaša pridiga res ni bila slaba, ali vendar to še ni bilo nič. Jaz sem slišal nekoč starega pastora. Če se ne motim, se je imenoval Vaal. Komaj je izpregovoril svoje prve besede, sem bil na tleh, kakor da bi me zadel blisk. Na zemlji sem se zvijal kakor kača, rjovel in lokal. In tako kar celo uro. Naslednjo uro, ko je Vaal nadaljeval, sem skočil kvišku, tekel v mrtvašnico po lopato, prišel nazaj in pričel kopati. — »Oho!« so mi zaklicali sosede. »Kaj pa počenjaš tu?« — »Grob si kopljem«, pravim. »Nočem več živeti. Nečist sem in pregrešen!« — Nato so me zvezali z vrmi, vrgli na voz in odpeljali domov. — Da, da, to je bila pridiga! Póžrla vam je vse veselje do življenja! Če bi bili imeli vi za Kadri tako pridigo. — to dal! To bi bilo nekaj. Vi pa ste govorili o tem in onem: poslušati vas je bilo čisto prijetno, poslušati. Toda vse je ostalo brez najmanjšega učinka. Samo iz vlnudnosti do vas in Kadri smo se morali malo posolžiti. Samo tako, — dve, tri solzice!«

Dan se je nagibal.

Tedaj se prebudi teoški gospodar iz svojega spanja. Poslušal je nekaj časa hrup in kričanje na terikeški domačiji, nato pa se je leno dvignil, si mel spanec z oči in se počasi odpravil na pot proti kmetiji.

(Dalje prihodnjic).